

7. Програм културних активности школе

Општи циљ програм културних и јавних делатности школе да допринесе целовитом развоју ученика кроз неговање културног, националног и личног идентитета, развијање естетских вредности, креативности, културе изражавања, међукултурног разумевања, одговорности и активног учешћа у животу школе и локалне заједнице, као и афирмацију школе као културног и образовног центра средине у којој делује.

Специфични циљеви

- ✓ развијање културног, националног и грађанског идентитета ученика;
- ✓ неговање матерњег језика, културе говора и писменог и усменог изражавања;
- ✓ развијање стваралаштва, креативности и естетских вредности;
- ✓ подстицање интересовања за књижевност, уметност, науку и културно наслеђе;
- ✓ развијање међукултурног дијалога, толеранције и поштовања различитости;
- ✓ оспособљавање ученика за активно учешће у културном и јавном животу школе;
- ✓ развијање сарадње школе са установама културе, медијима, удружењима, локалном самоуправом и другим партнерима;
- ✓ промовисање ученичких постигнућа и афирмација школе у локалној и широј заједници;
- ✓ јачање партнерства школе и породице кроз културне и јавне активности.

Тема	Програмски садржаји	Начин остваривања
Неговање школске традиције и културног идентитета	Обележавање школске славе Светог Саве, Дана школе, почетка и завршетка школске године, Дечје недеље, државних и националних празника, значајних историјских датума и јубилеја.	Организовање свечаних академија, приредби, тематских часова, изложби, литерарних и ликовних конкурса, радионица и јавних наступа ученика.
Развој ученичког стваралаштва	Литерарно, ликовно, музичко, драмско, рецитаторско, сценско и дигитално стваралаштво; припрема и презентација ученичких радова.	Радом секција, пројектна настава, изложбе, концерти, школске приредбе, јавни часови, учешће на конкурсима и смотрама.
Развој читалачке културе	Промоција читања, књижевни сусрети, читалачка значка, сусрети са писцима, обележавање Светског дана књиге, Дана матерњег језика и других значајних датума.	Сарадња са школском и градском библиотеком, радионице, изложбе књига, књижевни конкурси и презентације.
Сарадња са установама културе	Упознавање културног и историјског наслеђа кроз посете музејима, библиотекама, галеријама, позориштима, архивима, спомен-комплексима и установама културе.	Организовање посета, предавања, радионице, изложбе, сарадњом са установама културе и реализација заједничких програма.
Културно-уметничке и јавне манифестације	Организација школских приредби, изложби, концерата, позоришних представа, песничких сусрета, фестивала, јавних часова и тематских програма.	Планирање и реализација културних манифестација у сарадњи наставника, ученика, родитеља и локалне заједнице.
Промоција школе и ученичких постигнућа	Представљање успеха ученика и школе, промоција пројеката, награда, такмичења, културних и спортских достигнућа.	Путем школског сајта, друштвених мрежа, школских паноа, медија, изложби, јавних презентација и сарадње са локалном заједницом.

Тема	Програмски садржаји	Начин остваривања
Међукултурална сарадња и европске вредности	Упознавање културе других народа, поштовање различитости, мултикултуралност, обележавање међународних дана и учешће у међународним пројектима.	Радионице, тематски дани, пројекти, сарадња са другим школама, културним институцијама и организацијама.
Хуманитарни, волонтерски и друштвено-корисни рад	Хуманитарне акције, добровољне активности, хуманитарни базари, акције прикупљања помоћи, еколошке и друштвено корисне активности.	Сарадњом са Црвеним крстом, удружењима, локалном самоуправом, родитељима и другим партнерима.
Естетско уређење школе и развијање школске културе	Уређење школског простора, тематски панои, изложбени простор, ученички радови, очување школске имовине и неговање културе понашања.	Континуираним укључивањем ученика, наставника и родитеља у уређење школе и организовањем тематских изложби током школске године.
Праћење и вредновање програма	Праћење и вредновање обухватају оцене квалитета реализованих активности, ученичких постигнућа и сарадње са партнерима.	Анализом извештаја, евалуацијом активности, анкетирањем ученика и родитеља, извештајима стручних већа и Тимова школе.

8. Програм школског спорта и спортско-рекреативних активности

Општи циљ програма школског спорта и спортско-рекреативних активности је да допринесе целовитом развоју ученика, очувању и унапређивању физичког, менталног и социјалног здравља, развоју физичких и функционалних способности, формирању здравих животних навика и позитивног односа према физичкој активности као трајној вредности.

Специфични циљеви:

- ✓ развијање и унапређивање моторичких, функционалних и физичких способности ученика у складу са њиховим узрастом и индивидуалним могућностима;
- ✓ подстицање ученика на редовно бављење физичком активношћу и усвајање здравих стилова живота као основе за очување и унапређивање здравља;
- ✓ развијање позитивног односа према спорту, рекреацији и активном провођењу слободног времена;
- ✓ оспособљавање ученика за примену правила безбедног и одговорног учешћа у спортским и рекреативним активностима;
- ✓ развијање сарадње, тимског духа, фер-плеја, толеранције, солидарности, одговорности и поштовања различитости;
- ✓ подстицање учешћа ученика у школским спортским секцијама, спортско-рекреативним програмима и такмичењима у складу са њиховим интересовањима и способностима;
- ✓ обезбеђивање једнаких могућности за укључивање свих ученика, укључујући ученике којима је потребна додатна образовна подршка, у спортске активности;
- ✓ развијање свести о значају правилне исхране, личне хигијене, превенције повреда и очувања физичког и менталног здравља;
- ✓ јачање сарадње школе, породице, спортских организација и локалне заједнице у промоцији спорта и здравих стилова живота;
- ✓ праћење и вредновање физичког развоја, спортских постигнућа и укључености ученика ради континуираног унапређивања квалитета школског спорта.

Тема	Програмски садржаји	Начин остваривања
Развој физичких способности ученика	Унапређивање снаге, брзине, издржљивости, координације, гipкости и моторичких способности	Реализација наставе физичког и здравственог васпитања, спортске секције, полигона спретности, рекреативних активности и редовним праћењем напредовања ученика.
Школске спортске секције	Одбојка, кошарка, фудбал, рукомет, атлетика, стони тенис и друге активности у складу са интересовањима ученика и условима школе	Организовање секције током школске године, редовним тренинзима и учешћем ученика на школским и међушколским такмичењима.
Спортска такмичења	Школска, општинска, окружна и републичка такмичења у оквиру календара школских спортских такмичења	Припрема ученика за спортска такмичења, избор школских екипа и учешће на такмичењима у организацији надлежних институција.
Спортско-рекреативне активности	Кросеви, пешачке туре, излети, рекреативне игре, полигонске активности, Обележавање Дана спорта	Организовањем спортско-рекреативних дана, тематских активности и активности у природи уз поштовање мера безбедности.
Промоција здравих стилова живота	Значај редовног вежбања, правилне исхране, личне хигијене, превенција болести зависности и гојазности	Кроз наставу, радионице, предавања, сарадњу са здравственим установама, Црвеним крстом и другим партнерима.
Развијање спортског духа и фер-плеја	Толеранција, поштовање правила игре, тимски рад, одговорност и међусобно уважавање	Кроз све облике спортских активности, разговоре, анализу спортског понашања.
Инклузивне спортске активности	Укључивање свих ученика у спортске активности у складу са њиховим могућностима	Прилагођавање активности, индивидуализацијом рада и сарадњом са стручним сарадником и родитељима.
Сарадња са локалном заједницом	Сарадња са спортским клубовима, Спортским савезом, локалном самоуправом и другим институцијама	Организовањем заједничких активности, посета, презентација спортова, учешћем у манифестацијама и пројектима.
Обележавање значајних датума	Европски дан школског спорта, Светски дан здравља, Дан пешачења и други датуми	Организовање спортских активности, турнира, предавања, изложби и промотивних кампања.
Безбедност у спорту	Правила безбедног вежбања, спречавање повреда, правилна употреба спортских реквизита	Континуирано упознавањем ученика са мерама безбедности, применом правила рада и надзором наставника током свих активности.
Праћење и вредновање	Праћење физичког развоја ученика; евиденција укључености у спортске активности; анализа резултата такмичења; самовредновање ученика.	Вођење педагошке документације, извештаји наставника, анализе стручних већа и анкетирање ученика.

9. Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања, програм спречавања дискриминације и програми превенције других облика ризичног понашања

ЗАКОНСКА ОСНОВА

Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања, програм спречавања дискриминације и програми превенције других облика ризичног понашања заснивају се на Закону о основама система образовања и васпитања и подзаконским актима који уређују област безбедности, заштите права детета и ученика, превенције насиља и дискриминације, као и на стратешким документима Републике Србије и интерним актима школе.

Програм је усклађен са:

- * Законом о основама система образовања и васпитања;
- * Правилником о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање;
- * Правилником о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности;
- * Правилником о обављању друштвено-корисног, односно хуманитарног рада;
- * Приручником за поступање установа образовања и васпитања у кризним догађајима;
- * Конвенцијом УН о правима детета;
- * Развојним планом школе;
- * Годишњим планом рада школе;
- * резултатима самовредновања и вредновања квалитета рада школе;
- * анализом стања безбедности и извештајима Тима за заштиту.

ОСНОВЕ ПРОГРАМА

Школа је безбедна, подстицајна и инклузивна средина у којој сваки ученик има право на образовање, развој и заштиту од свих облика насиља, злостављања, занемаривања и дискриминације. Полазиште овог програма представља уверење да је превенција најефикаснији вид заштите ученика. Због тога школа систематски планира активности које доприносе развијању позитивне школске климе, културе дијалога, међусобног поштовања, сарадње и одговорности свих учесника образовно-васпитног процеса.

Посебна пажња посвећује се:

- * очувању физичке и психичке безбедности ученика;
- * јачању компетенција ученика за ненасилно решавање конфликта;
- * развијању емпатије, толеранције и поштовања различитости;
- * превенцији дискриминације;
- * превенцији дигиталног насиља;
- * превенцији болести зависности;
- * превенцији трговине људима;
- * превенцији насилног екстремизма;
- * јачању партнерства школе, породице и локалне заједнице.

Програм обухвата превентивне и интервентне активности које се реализују континуирано током целог периода важења Школског програма.

ОПШТИ ЦИЉ

У складу са циљевима образовања и васпитања утврђеним Законом о основама система образовања и васпитања, општи циљ програма је стварање безбедног, здравог, подстицајног и инклузивног школског окружења које обезбеђује заштиту свих ученика од насиља, злостављања, занемаривања, дискриминације и других облика ризичног понашања, развија културу поштовања људских права, одговорности, сарадње, солидарности и ненасилне комуникације и доприноси целовитом развоју личности ученика.

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉЕВИ

Програмом се остварују следећи специфични циљеви:

- * развијање безбедног и подстицајног школског окружења;
- * развијање културе ненасиља, толеранције и међусобног уважавања;
- * подизање нивоа информисаности ученика, родитеља и запослених о правима, обавезама и механизмима заштите;
- * јачање компетенција ученика за ненасилну комуникацију, сарадњу и мирно решавање конфликта;
- * развијање социјалних и емоционалних компетенција ученика;
- * спречавање свих облика дискриминације;
- * подстицање инклузивне праксе и једнаких могућности за све ученике;
- * развијање безбедног и одговорног коришћења дигиталних технологија;
- * превенција болести зависности, злоупотребе психоактивних супстанци, коцкања и других ризичних понашања;
- * превенција трговине људима, вршњачког насиља и насилног екстремизма;
- * јачање сарадње са родитељима и локалном заједницом;
- * развијање компетенција запослених за превенцију, препознавање и реаговање;
- * унапређивање рада Тима за заштиту и унутрашње и спољашње заштитне мреже;
- * праћење, вредновање и унапређивање програма.

ОПШТИ ПРИНЦИПИ ПРОГРАМА

Програм се заснива на следећим начелима:

- * најбољи интерес детета;
- * поштовање људских права;
- * право сваког ученика на безбедност;
- * инклузивност;
- * недискриминација;
- * превенција као основни облик деловања;
- * благовременост реаговања;
- * поверљивост података;
- * сарадња школе, породице и локалне заједнице;
- * индивидуални приступ ученику;
- * континуирано праћење и вредновање.

Област програма	Програмски садржаји	Начин остваривања
1. Интегрисање превентивних мера у свакодневни рад школе	Развијање безбедног и подстицајног окружења, неговање културе дијалога, толеранције, ненасилне комуникације и међусобног поштовања.	Реализација садржаја кроз редовну наставу, часове одељенског старешине, слободне наставне активности, ваннаставне активности, ученички парламент, рад стручних већа, тимова, Савета родитеља, родитељске састанке, радионице, трибине, тематске дане и школске пројекте.
2. Стручно усавршавање запослених	Развијање компетенција за превенцију, препознавање, процену ризика и реаговање у случајевима насиља.	Интерне и екстерне обуке, семинари, стручна већа, прикази примера добре праксе, анализа случајева, рад Тима за заштиту и Тима за кризне догађаје.
3. Информисање о правима, обавезама и одговорностима	Упознавање ученика, родитеља и запослених са законским прописима, школским правилима и процедурама поступања.	Правила понашања, кућни ред, огласне табле, интернет страница школе, информативни материјали, родитељски састанци, часови одељенског старешине, састанци стручних органа.
4. Оснаживање ученика за активно учешће	Развијање одговорности, демократске културе и учешћа ученика у животу школе.	Рад одељенских заједница, Ученичког парламента, вршњачка едукација, учешће у раду школских тимова, пројектима и акцијама.
5. Друштвено-користан и хуманитарни рад	Развијање емпатије, солидарности, одговорности и активног грађанства.	Хуманитарне акције, волонтерске активности, еколошке акције, акције у локалној заједници, сарадња са Црвеним крстом и другим организацијама.
6. Појачан васпитни рад	Подршка ученицима који испољавају ризична понашања или су изложени ризику.	Индивидуални разговори, саветодавни рад, израда и реализација Плана појачаног васпитног рада, сарадња са родитељима, Тимом за заштиту, Тимом за инклузивно образовање и спољном мрежом заштите.
7. Рано препознавање ризика	Правовремено уочавање промена у понашању ученика и фактора ризика.	Посматрање ученика, педагошка документација, разговори са ученицима и родитељима, сарадња наставника, психолога, педагога, одељенских старешина, анонимне анкете и процена ризика.
8. Интервентно поступање	Благовремено реаговање у случају сумње или сазнања о насиљу, злостављању или занемаривању.	Поступање у складу са Правилником, активирање Тима за заштиту, процена нивоа насиља, израда Плана заштите и Плана појачаног васпитног рада, сарадња са директором и надлежним институцијама.
9. Подршка ученицима	Пружање психолошке, педагошке и социјалне	Индивидуални и групни саветодавни рад, радионице, вршњачка подршка, развијање

Област програма	Програмски садржаји	Начин остваривања
	подршке ученицима који трпе, чине или сведоче насиљу.	социјално-емоционалних компетенција, праћење ефеката подршке.
10. Сарадња са породицом и спољном мрежом заштите	Јачање партнерства школе, породице и институција ради благовремене и свеобухватне заштите ученика.	Сарадња са родитељима, Центром за социјални рад, Полицијском управом, Домом здравља, локалном самоуправом, Црвеним крстом, Школском управом, здравственим и правосудним органима.
11. Праћење, вредновање и извештавање	Континуирано праћење реализације програма и ефеката предузетих мера.	Вођење евиденције о случајевима насиља, анализа података, извештаји Тима за заштиту, извештаји директору, Наставничком већу, Школском одбору и Савету родитеља, самовредновање и унапређивање програма.

Превентивно и интервентно деловање

Програм обухвата два међусобно повезана облика деловања превентивно и интервентно.

Превентивне активности имају за циљ стварање безбедног, подстицајног и инклузивног школског окружења у коме се развијају култура ненасиља, међусобно поштовање, сарадња, толеранција, одговорност и уважавање различитости. Реализују се континуирано током целе школске године кроз наставне, ваннаставне и васпитне активности, уз активно учешће ученика, родитеља, запослених и представника локалне заједнице.

Специфични циљеви у превенцији:

1. Стварање климе прихватња, толеранције и уважавања.
2. Укључивање свих запослених у школи, ученика, родитеља, старатеља и локалне заједнице у изради и развијању програма превенције.
3. Повећање осетљивости свих учључених у живот и рад школе за препознавање насиља, злостављања и занемаривања.
4. Дефинисање процедура и поступака за заштиту од насиља и реаговања у ситуацијама насиља.
5. Информисање свих укључених у живот и рад школе о процедурама и поступцима за заштиту од насиља и реаговања у ситуацијама насиља.
6. Јачање компетенција запослених у школи, деце, родитеља, старатеља и локалне заједнице за уочавање и решавање проблема насиља, злостављања и занемаривања.

Област превенције	Превентивне активности	Начин реализације
Развијање безбедне школске климе	Изградња атмосфере поверења, међусобног поштовања, толеранције и сарадње.	Настава, часови одељенског старешине, ваннаставне активности, школске манифестације, свакодневни васпитни рад.
Развијање ненасилне комуникације	Учење мирног решавања сукоба, активног слушања, сарадње и поштовања различитости.	Радионице, дебате, драмске технике, вршњачко учење, рад у групама.
Развијање социјално-емоционалних компетенција	Развијање самопоштовања, емпатије, самоконтроле, одговорности и доношења одговорних одлука.	Часови одељенског старешине, радионице, саветодавни рад, спортске и културне активности.
Информисање ученика, родитеља и запослених	Упознавање са правилима понашања, процедурама заштите, правима и обавезама.	Родитељски састанци, састанци ученичког парламента, школски сајт, огласне табле, информативни материјали.
Развијање дигиталне безбедности	Превенција дигиталног насиља, безбедно коришћење	Предавања, радионице, сарадња са полицијом и стручњацима, обележавање Дана безбедног интернета.

Област превенције	Превентивне активности	Начин реализације
	интернета и друштвених мрежа.	
Оснаживање ученика за активно учешће	Развијање ученичке иницијативе, вршњачке подршке и одговорности.	Рад Ученичког парламента, вршњачке едукације, школски пројекти, акције солидарности.
Подстицање друштвено-корисног и хуманитарног рада	Развијање солидарности, хуманости и одговорности према заједници.	Хуманитарне, еколошке и волонтерске акције, сарадња са Црвеним крстом и локалном заједницом.
Јачање партнерства са породицом	Оснаживање родитељских компетенција и заједничко деловање у превенцији насиља.	Родитељски састанци, трибине, радионице, индивидуални саветодавни разговори.
Развијање инклузивне културе	Прихватање различитости и пружање подршке ученицима са сметњама у развоју и инвалидитетом.	Заједничке активности ученика, радионице, сарадња Тимова за заштиту и инклузивно образовање.
Стручно усавршавање запослених	Развијање компетенција за превенцију, препознавање ризика и благовремено реаговање.	Интерне и екстерне обуке, семинари, стручна већа, анализа примера добре праксе.
Праћење ризика и рано препознавање проблема	Правовремено уочавање ризичних понашања и пружање подршке.	Посматрање ученика, сарадња наставника, педагога и психолога, разговори са ученицима и родитељима, анализа педагошке документације.
Обележавање значајних датума	Промовисање ненасиља, толеранције и људских права.	Обележавање Недеље сећања и заједништва, Дана розе мајица, Међународног дана толеранције, Дечје недеље, Дана људских права, Дана безбедног интернета и других датума предвиђених школским календаром.

Интервентне активности представљају скуп мера и поступака које школа предузима када постоји сумња или сазнање да је дошло до насиља, злостављања или занемаривања. Њихов циљ је непосредна заштита ученика, заустављање насиља, отклањање ризика, пружање подршке свим учесницима, сарадња са родитељима и надлежним институцијама, као и спречавање понављања насилног понашања.

Специфични циљеви у интервенцији:

1. Спровођење поступака и процедура реаговања у ситуацијама насиља.
2. Праћење и евидентирање врста и учесталости насиља и процењивање програна заштите.
3. Ублажавање и отклањање последица насиља и реинтеграција детета/ученика у заједницу вршњака и живот школе.
4. Саветодавни рад са децом/ученицима који трпе насиље, који врше насиље и који су посматрачи насиља.

Област интервенције	Интервентне активности	Начин реализације
Препознавање и пријављивање	Прикупљање информација о сумњи или сазнању о насиљу, злостављању или занемаривању.	Сваки запослени је дужан да без одлагања пријави сазнање директору, одељењском старешини или Тиму за заштиту.
Хитно заустављање насиља	Обезбеђивање непосредне сигурности ученика и запослених.	Прекидање насилне ситуације, раздвајање учесника, пружање прве помоћи, позивање Хитне помоћи, полиције или других служби када је потребно.
Процена ризика	Утврђивање околности, тежине догађаја и нивоа ризика.	Прикупљање чињеница, разговори са учесницима и сведоцима, анализа документације, консултације Тима за заштиту.

Област интервенције	Интервентне активности	Начин реализације
Активирање Тима за заштиту	Организација даљег поступања школе.	Сазивање Тима, анализа случаја, процена нивоа насиља и планирање мера у складу са Правилником.
Обавештавање родитеља	Благовремено информисање родитеља ученика укључених у догађај.	Разговор са родитељима, договор о заједничким мерама подршке, вођење службене документације.
Сарадња са спољном мрежом заштите	Укључивање надлежних институција када је то потребно.	Сарадња са Центром за социјални рад, Полицијском управом, Домом здравља, јавним тужилаштвом, Школском управом и другим институцијама.
План заштите ученика	Подршка ученику који је претрпео насиље или био сведок насиља.	Израда и реализација Плана заштите, индивидуални и групни саветодавни рад, праћење ефеката подршке.
Појачан васпитни рад	Рад са учеником који је испољио насилно понашање.	Израда Плана појачаног васпитног рада, саветодавни рад, укључивање родитеља и других стручних служби.
Васпитно-дисциплинске мере	Покретање поступка у случајевима прописаним законом.	Вођење поступка у складу са Законом и Правилником, уз поштовање права ученика.
Психолошка и педагошка подршка	Подршка ученицима, родитељима и запосленима након догађаја.	Индивидуални и групни разговори, психолошко саветовање, радионице, праћење стања.
Документовање поступања	Евидентирање свих активности и донетих мера.	Службене белешке, записници, планови заштите, планови појачаног васпитног рада, извештаји Тима за заштиту.
Праћење и евалуација	Праћење реализације и процена ефеката предузетих мера.	Анализа успешности интервенције, ревизија планова, извештавање директора, Наставничког већа и Школског одбора.

Унутрашња и спољашња заштитна мрежа

Унутрашњу заштитну мрежу чине сви запослени у школи који, у складу са својим надлежностима, учествују у планирању, спровођењу и праћењу превентивних и интервентних активности у циљу обезбеђивања безбедног и подстицајног окружења за ученике.

Основу унутрашње заштитне мреже чине:

- * директор школе;
- * Тим за заштиту од насиља, злостављања, занемаривања и дискриминације;
- * педагог и психолог;
- * одељењске старешине;
- * наставници;
- * стручна већа;
- * Наставничко веће;
- * Одељењска већа;
- * Ученички парламент;
- * Савет родитеља;
- * сви запослени у школи.

Сарадња између чланова унутрашње заштитне мреже заснива се на благовременом информисању, међусобној подршци, заједничком планирању активности и доследној примени законских прописа и школских процедура.

Спољашњу заштитну мрежу чине институције и организације које, у складу са својим законским надлежностима, пружају подршку школи у превенцији и реаговању у случајевима насиља, злостављања, занемаривања, дискриминације и других ризичних понашања.

Школа сарађује са:

- * Министарством просвете;

- * Школском управом;
- * Домом здравља;
- * Центром за социјални рад;
- * Министарством унутрашњих послова;
- * Црвеним крстом;
- * јединицом локалне самоуправе;
- * установама социјалне и здравствене заштите;
- * тужилаштвом и судом, када је то потребно;
- * удружењима грађана и другим организацијама које реализују програме превенције.

Сарадња се остварује кроз: заједничке превентивне активности; стручна предавања; радионице; трибине, саветодавни рад; размену информација; благовремено поступање у случајевима који захтевају укључивање других институција.

Улоге и одговорности учесника

Учесник	Улоге и одговорности
Директор школе	Обезбеђује услове за остваривање Програма заштите; руководи применом законских и подзаконских прописа; именује и координира рад Тимова; обезбеђује благовремено реаговање у случајевима насиља; сарађује са надлежним институцијама; прати реализацију Програма, разматра извештаје и предузима мере за његово унапређивање.
Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	Планира и координира превентивне активности; прати стање безбедности у школи; процењује ризике и ниво насиља; координира интервентно поступање; предлаже и прати реализацију Плана заштите и Плана појачаног васпитног рада; сарађује са родитељима и институцијама спољашње заштитне мреже; води и чува документацију у складу са прописима; припрема извештаје и предлаже мере за унапређивање безбедности школе.
Тим за кризне догађаје	Координира поступање школе у случају кризних догађаја; организује психосоцијалну подршку ученицима и запосленима; сарађује са надлежним институцијама; прати реализацију мера након кризног догађаја и предлаже мере за унапређивање спремности школе.
Стручни сарадник	Пружају стручну и саветодавну подршку ученицима, родитељима и запосленима; учествују у процени ризика; реализују превентивне програме и радионице; пружају подршку у изради и праћењу Плана заштите и Плана појачаног васпитног рада; воде прописану евиденцију и учествују у раду Тимова.
Одељењске старешине	Прате односе у одељењу и благовремено уочавају ризична понашања; реализују превентивне активности на часовима одељенског старешине; сарађују са ученицима, родитељима и стручним сарадницима; покрећу појачан васпитни рад; прате реализацију договорених мера.
Предметни наставници	Стварају безбедно и подстицајно окружење за учење; промовишу културу ненасиља; препознају и пријављују ризична понашања; непосредно реагују у складу са својим надлежностима; сарађују са одељењским старешином, стручним сарадницима и родитељима.
Остали запослени	Доприносе безбедном окружењу; благовремено уочавају и пријављују сумњу на насиље, злостављање или занемаривање; поступају у складу са својим овлашћењима и прописаним процедурама.
Ученици	Поштују правила понашања; негују културу дијалога, толеранције и међусобног уважавања; активно учествују у превентивним програмима; пријављују сваки облик насиља одраслом лицу од поверења; пружају вршњачку подршку и доприносе безбедној школској клими.

Учесник	Улоге и одговорности
Ученички парламент	Учествује у планирању и реализацији превентивних активности; покреће иницијативе за унапређивање безбедности школе; организује вршњачке активности; промовише ненасилно решавање сукоба, толеранцију и инклузију; сарађује са Тимом за заштиту и директором школе.
Родитељи/други законски заступници	Сарађују са школом у најбољем интересу детета; учествују у превентивним програмима; благовремено обавештавају школу о околностима значајним за безбедност ученика; учествују у реализацији мера подршке; подржавају васпитни рад школе и сарађују са стручним службама.
Савет родитеља	Учествује у планирању и вредновању превентивних активности; разматра питања безбедности ученика; даје предлоге за унапређивање Програма заштите; подстиче сарадњу породице и школе.
Наставничко веће, стручна већа и стручни активи	Планирају и реализују превентивне активности у оквиру наставе; анализирају стање безбедности; разматрају извештаје Тима за заштиту; предлажу мере за унапређивање квалитета васпитно-образовног рада и безбедности ученика.
Школски одбор	Прати остваривање Програма заштите у оквиру својих законских надлежности; разматра извештаје директора и предузете мере; подржава активности усмерене на унапређивање безбедности и сигурности ученика.

Информисање ученика, родитеља и запослених о мерама превенције насиља, злостављања и занемаривања, као и о начинима реаговања у ситуацијама насиља, врши се континуирано, благовремено и на начин који је доступан свим учесницима образовно-васпитног процеса.

9.1. Програм спречавања дискриминације

Школа је заједница у којој се поштују људска права, достојанство, различитости и једнаке могућности свих ученика и запослених. Програм спречавања дискриминације заснива се на принципима равноправности, инклузивности, поштовања различитости и недискриминације и представља саставни део васпитног рада школе.

Циљ програма је развијање школске културе засноване на уважавању сваког појединца, превенцији дискриминаторног понашања и изградњи односа међусобног поверења, сарадње и солидарности.

Специфични циљеви

- развијање свести о људским правима и правима детета;
- подстицање прихватања различитости;
- спречавање свих облика дискриминације;
- развијање инклузивне школске културе;
- јачање толеранције, сарадње и емпатије;
- оснаживање ученика да препознају и пријаве дискриминацију;
- унапређивање сарадње са породицом и локалном заједницом.

Тема	Програмски садржаји	Начин остваривања
Развијање културе равноправности	Људска права, права детета, равноправност, поштовање личности	Часови одељењског старешине, грађанско васпитање, радионице
Прихватање различитости	Уважавање индивидуалних разлика, инклузија, једнаке могућности	Радионице, пројекти, тимски рад
Превенција дискриминације	Препознавање дискриминације и начини реаговања	Анализа примера, студије случаја, разговори

Тема	Програмски садржаји	Начин остваривања
Развијање толеранције	Култура дијалога, ненасилна комуникација, сарадња	Дебате, форум театар, вршњачка едукација
Обележавање значајних датума	Међународни дан толеранције, Дан људских права, Дан особа са инвалидитетом и други значајни датуми	Тематске недеље, изложбе, јавни часови
Сарадња са породицом	Јачање родитељских компетенција	Предавања, радионице, трибине
Сарадња са локалном заједницом	Сарадња са институцијама и удружењима	Заједнички пројекти и кампање

9.2. Програм превенције других облика ризичног понашања

Програм је усмерен на очување физичког, психичког и социјалног здравља ученика, развијање личне одговорности и отпорности на ризике, као и на јачање заштитних фактора кроз сарадњу школе, породице и локалне заједнице.

Активности се планирају у складу са развојним потребама ученика, проценом ризика и актуелним изазовима савременог друштва.

Специфични циљеви:

- развијање здравих стилова живота;
- превенција зависности;
- превенција дигиталних ризика;
- развијање социјалних и емоционалних компетенција;
- јачање безбедносне културе;
- развијање одговорног понашања

Област	Програмски садржаји	Начин остваривања
Превенција болести зависности	Штетност дувана, алкохола, психоактивних супстанци, енергетских пића	Предавања, радионице, сарадња са Домом здравља
Превенција дигиталних ризика	Безбедност на интернету, друштвене мреже, заштита личних података	Радионице, предавања, Дан безбедног интернета
Превенција злоупотребе игара на срећу и клађења	Последице коцкања, игре на срећу, финансијска одговорност	Тематски часови, трибине
Превенција трговине људима	Препознавање ризичних ситуација, безбедно понашање	Сарадња са МУП-ом, Црвеним крстом и Центром за социјални рад, тематски часови
Превенција насиља у партнерским односима	Поштовање, одговорност, здрави односи	Радионице и разговори са ученицима старијих разреда
Безбедност у саобраћају	Одговорно понашање пешака, бициклиста и путника	Сарадња са Саобраћајном полицијом и Агенцијом за безбедност саобраћаја
Ментално здравље	Управљање стресом, развој самопоуздања, емоционална писменост	Саветодавни рад, психолошке радионице
Здрави стилови живота	Исхрана, физичка активност, одмор, хигијена	Интеграција у наставу, спортске активности, пројекте.

9.3. Програм поступања установе у одговору на кризни догађај

Школа планира и спроводи мере превенције, приправности и реаговања у кризним догађајима са циљем очувања безбедности ученика и запослених, пружања психосоцијалне подршке и што брже нормализације рада школе.

Поступање се заснива на важећим прописима Министарства просвете и интерним процедурама школе.

Циљ: Обезбеђивање организованог, благовременог и координисаног реаговања школе у кризним ситуацијама ради заштите живота, здравља и добробити ученика и запослених.

Специфични циљеви

- благовремено препознавање кризних ситуација;
- јасна организација поступања свих учесника;
- обезбеђивање психолошке подршке;
- сарадња са надлежним институцијама;
- успостављање безбедног окружења након кризе;
- праћење последица кризног догађаја.

а) Процена, снага капацитета и специфичности установе да се суочи са кризним догађајима

Тема	Програмски садржаји	Начин остваривања
Превенција кризних догађаја	Процена ризика, безбедносна култура, планирање поступања	Рад Тима за кризне догађаје, анализа ризика, превентивне активности
Припремљеност школе	Упознавање ученика и запослених са процедурама	Обуке, симулације, информисање
Реаговање у кризном догађају	Координација активности, заштита ученика, комуникација са институцијама	Примена Плана поступања, рад Кризног тима
Психолошка подршка	Подршка ученицима, запосленима и родитељима	Индивидуални и групни разговори, саветодавни рад
Сарадња са институцијама	Сарадња са МУП-ом, Домом здравља, Центром за социјални рад, локалном самоуправом	Заједничко поступање у складу са надлежностима
Праћење и анализа	Анализа поступања, процена ефеката, планирање мера	Извештаји, евалуација, унапређивање процедура

б) План поступања у ситуацијама кризе

Када установа има сазнање да се догодио кризни догађај одмах, а најкасније у року од 24 сата, активира се тим за кризне догађаје, који има следеће задатке

Активност	Начин остваривања
Прикупљање података, процена потреба и обавештавање надлежних органа	Тим прикупља информације о догађају (опис догађаја, место и време када се десио догађај), ко је све погођен кризним догађајем и каква му је помоћ потребна, где се налази и у каквом је стању, као и о томе шта је већ урађено поводом тога у установи. У зависности од врсте/облика кризног догађаја, наредни корак подразумева хитно обавештавање полиције, хитне помоћи, ватрогасне службе, као и других евентуално потребних органа/служби. Неопходно је да запослени у установи поступају у складу са планом поступања у ситуацијама кризе и у зависности од врсте кризног догађаја, и у складу са планом евакуације. Тим за кризне догађаје благовремено информише Министарство просвете, односно надлежну школску управу о догађају, као и предузетим активностима.
Успостављање сарадње са спољашњом мрежом заштите (социјална и здравствена заштита, полиција, јавно тужилаштво, јединица локалне самоуправе, мобилни тим).	На основу прикупљених података, уз обавезу хитног обавештавања спољашње мреже заштите, установа врши процену да ли може да поступа самостално или јој је потребна помоћ и подршка представника спољашње мреже заштите, са којом израђује јединствен план деловања, начин рада и извештавања. У зависности од облика/врсте и степена

	интензитета кризног догађаја установа процењује кога укључује од спољашње мреже заштите.
Сарадња и заједничко деловање са мобилним тимом за кризне интервенције	Уколико кризни догађај као последицу има најмање троје или више повређених или настрадалих лица, директор је у обавези да одмах по сазнању обавестити Министарство просвете како би се ангажовао интерсекторски мобилни тим за кризне ситуације. У ситуацијама када поступа мобилни тим, тим за кризне догађаје установе постаје саставни део мобилног тима. Тим за кризне догађаје установе пружа потребне информације мобилном тиму, учествује у заједничком планирању, организацији и реализацији психосоцијалне подршке. У сарадњи са мобилним тимом, тим установе врши праћење и идентификовање деце/ученика и запослених којима је потребна помоћ, пружа прву психолошку помоћ као и друге видове подршке.
Благовремено информисање деце/ученика, родитеља, запослених и медија о догађају	Директор установе именује особе задужене за припрему званичних информација за родитеље, ученике, запослене и за медије. Обавештења имају сврху континуираног информисања запослених, родитеља и деце/ученика и медија о најновијим, провереним и тачним информацијама до којих је установа дошла, ради планирања одговарајуће подршке и предузимања других потребних мера (сузбијање гласина и ширења панике); упознавање са могућим тешкоћама, ризицима, изазовима и начинима за њихово превазилажење; упознавање са начинима подршке. Саопштење за медије сачињава се у сарадњи са надлежним службама Министарства
Психосоцијална подршка деци, ученицима и запосленима	Тим за кризне догађаје прати реаговања ученика, родитеља и запослених, идентификује коме је помоћ потребна и у складу са тим организује пружање психосоцијалне подршке. Приликом пружања психосоцијалне подршке као основна интервенција користи се психолошка прва помоћ. У зависности од врсте, интензитета и последица кризног догађаја, тим процењује потребу за укључивањем представника из система здравствене заштите у циљу пружања психосоцијалне подршке и/или укључивање интерсекторског мобилног тима за кризне ситуације.
Израда и реализација плана рада установе у измењеним условима и стабилизација рада у установи	Тим за кризне догађаје у сарадњи са релевантним тимовима установе израђује план рада по измењеном, прилагођеном плану. Неопходно је да начин рада установе буде прилагођен последицама кризног догађаја, могућностима и потребама деце/ученика и запослених у погледу реализације свих школских активности непосредно након кризног догађаја. План рада треба да садржи конкретне активности/мере које установа планира да предузме, носиоце (извршиоце) планираних активности, временску динамику, начин извршења, начини праћења и извештавања. Приликом прављења плана важно је узети у обзир врсту кризног догађаја, број погођених особа, процену даљих ризика, реакцију локалне заједнице и одговарајуће правне аспекте. Након кризног догађаја, неопходно је да установа предузима активности које ће водити стабилизацији стања у установи - постепени повратак установе на редован начин рада који је био

	успостављен пре кризног догађаја уз континуирано праћење понашања деце/ученика и запослених у циљу процене ефеката подршке и предузимања даљих мера. Установа прати реализацију плана и у зависности од тока смиривања кризног догађаја, ревидира план, допуњује га и коригује.
Организација евентуалних комеморативних активности	У случају кризних догађаја са смртним исходом, тим учествује у организацији и планирању адекватних комеморативних активности.
Праћење реализације плана и евалуација	Неопходно је праћење реализације плана рада (у оквиру плана рада тима за заштиту) у измењеним условима, евентуалне корекције и допуне плана у зависности од процене степена, броја и последица изазваних кризним догађајем и предузетим корацима. Тим за кризне догађаје континуирано прати реаговања деце/ученика и запослених и процењује потребу за психосоцијалном подршком у наредном периоду и у сарадњи са спољашњом мрежом заштите израђује план о њеној реализацији. Тим за кризне догађаје прати реализацију планова, у сарадњи са спољашњом мрежом заштите процењује степен смиривања ситуације и покреће процес договарања са породицама жртава и повређених о начинима обележавања сећања на догађај.
Вођење документације и извештавање	Тим је дужан и да води документацију о спроведеним активностима у вези поступањем у кризној ситуацијом. Извештај о поступању установе доставља се надлежној школској управи.

Када су жртве кризног догађаја деца са хроничним болестима, деца са сметњама у развоју и инвалидитетом, тим за кризне догађаје након идентификације израђује индивидуализоване планове у сарадњи са родитељима и представницима спољашње мреже заштите.

9.3.1. План алармирања у ситуацији кризног догађаја

У ситуацијама када се догоди кризни догађај, користе се прописана средства алармирања и узбуњивања јавности. У циљу безбедности ученика у свих запослених, а у зависности од конкретне ситуације, односно кризног догађаја, користи се аутоматско школско звоно и школски разглас којим управља секретар школе и то на следећи начин:

1. Дојава о подметнутој експлозивној направи у установи или терористичком нападу - звоно се кратко оглашава три пута;
2. Покушај убиства/самоубиства и убиство/самоубиство детета/запосленог, талачка криза, насиље већих размера - звоно се кратко оглашава пет пута;
3. Остали кризни догађаји (поплава, земљотрес, пожар, експлозија, изливање/испаривање отровних материја, масовно тровање у установи, епидемија у оквиру установе, итд.) - звоно се дуго оглашава једанпут.
4. У случајевима из тачке 1), ученици одмах напуштају своје учионице и, у групи од двоје, упућују се ка местима окупљања.

У случајевима из тачке 2) и 3), ученици су дужни да пре евакуације визуелним прегледом провере да ли је пут за евакуацију безбедан као и да прате усмена упутства са школског разгласа.

9.4. Програм оснаживања ученика кроз вршњачку подршку и развој социјално-емоционалних компетенција

Школа препознаје да су социјалне и емоционалне компетенције важан предуслов за успешно учење, развој личности, изградњу позитивних односа и превенцију свих облика насиља и ризичног понашања.

Развијањем вршњачке подршке ученици постају активни учесници у изградњи безбедне, инклузивне и подстицајне школске средине.

Циљ програма: Развијање личних, социјалних и емоционалних компетенција ученика, јачање вршњачке подршке и активног учешћа ученика у очувању безбедне и подстицајне школске климе.

Тема	Програмски садржаји	Начин остваривања
Развој самопоштовања	Самопоуздање, позитивна слика о себи, лични развој	Радионице, разговори, групни рад
Развој емоционалне писмености	Препознавање, разумевање и контролисање емоција	ЧОС, психолошке радионице
Развој комуникацијских вештина	Активно слушање, асертивна комуникација, сарадња	Радионице, тимски задаци
Вршњачка подршка	Менторство, вршњачка помоћ, међусобно уважавање	Рад Ученичког парламента, вршњачке активности
Решавање конфликта	Мирно решавање сукоба, медијација	Форум театар, симулације
Лидерство и ученичка партиципација	Иницијативе ученика, демократско учешће	Пројекти, ученички парламент

ПРАЋЕЊЕ, ВРЕДНОВАЊЕ И УНАПРЕЂИВАЊЕ ПРОГРАМА насиља злостављања и занемаривања, дискриминације, других облика ризичног понашања и поступања установе на кризни догађај **оснаживања???????**

Праћење реализације програма представља континуиран процес који има за циљ процену квалитета реализованих активности, остварености постављених циљева и планирање мера за његово даље унапређивање.

Праћење обухвата:

- реализацију планираних активности;
- учешће ученика, родитеља и запослених;
- анализу безбедности у школи;
- анализу евиденције о случајевима насиља;
- процену ефеката превентивних програма;
- праћење сарадње са спољашњом заштитном мрежом;
- праћење резултата самовредновања.

Показатељи успешности

Успешност програма прати се на основу:

- повећаног осећаја безбедности ученика;
- смањења броја инцидената;
- повећаног учешћа ученика у превентивним активностима;
- унапређене сарадње са породицом;
- повећаног броја превентивних активности;
- позитивних резултата анкетирања;
- извештаја Тима за заштиту;
- извештаја стручних органа школе.

Начин вредновања

Вредновање се врши путем:

- анализа извештаја;
- самовредновања;
- анкетирања ученика, родитеља и наставника;
- разговора у оквиру одељењских већа;
- извештаја стручних сарадника;
- извештаја Тима за заштиту;
- анализе резултата Развојног плана.

На основу добијених резултата планирају се мере за унапређивање програма и његово прилагођавање потребама ученика и школе.

ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ ПРОГРАМА

Реализацијом Програма очекује се да:

Ученици

- препознају различите облике насиља, злостављања, занемаривања и дискриминације;
- примењују ненасилну комуникацију и конструктивно решавају конфликте;
- развијају емпатију, одговорност и толеранцију;
- безбедно користе дигиталне технологије;
- активно учествују у вршњачкој подршци и превентивним активностима;
- усвајају здраве стилове живота и избегавају ризична понашања;
- познају поступке заштите и знају коме могу да се обрате за помоћ.

Запослени

- унапређују компетенције за превенцију и реаговање;
- благовремено препознају ризике;
- доследно примењују прописане поступке;
- развијају сарадњу са породицом и институцијама.

Родитељи

- активно учествују у превентивним програмима;
- сарађују са школом у пружању подршке ученицима;
- доприносе развоју безбедног окружења за децу.

Школа

- развија безбедну, подстицајну и инклузивну школску средину;
- унапређује сарадњу са локалном заједницом;
- смањује појаву ризичних понашања;
- развија културу поштовања, сарадње и одговорности;
- континуирано унапређује систем заштите ученика.

ЗАКЉУЧАК

Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања, програм спречавања дискриминације и програми превенције других облика ризичног понашања представљају саставни део Школског програма и реализују се континуирано током периода 2026–2030. године.

Реализација програма заснива се на сарадњи ученика, запослених, родитеља, локалне самоуправе и других институција, са циљем стварања безбедног, подстицајног и инклузивног окружења које омогућава сваком ученику да оствари своје потенцијале, развија компетенције за одговоран живот и активно учествује у животу школе и заједнице.

10. Програм ваннаставних активности ученика

Ваннаставне активности омогућавају ученицима развој њихових интересовања, способности, талената и креативности кроз различите облике организованог рада, подстицање активног учешћа у животу школе и локалне заједнице, развијање одговорности, сарадње, толеранције, самосталности и позитивних навика, као и примена знања у практичним ситуацијама.

У складу са развојним циљевима школе, ваннаставне активности имају за циљ да:

- пружи ученицима могућност да слободно изаберу активности у складу са својим интересовањима и потребама;
- подстичу индивидуални развој и самопоуздање ученика;
- развијају креативно, критичко и истраживачко мишљење;
- јачају социјалне компетенције, тимски рад и међусобно уважавање;
- негују културу, традицију, здраве стилове живота и одговоран однос према животној средини;
- подрже развој ученичких компетенција важних за даље образовање и живот у савременом друштву;
- омогуће повезивање школе, породице и локалне заједнице кроз заједничке активности.

Начин остваривања програма ваннаставних активности:

На часовима ваннаставних активности ће се обрађивати садржаји везани за посебна интересовања ученика. На часовима ученици треба да покажу своје склоности, али и да прошире знања из појединих области како би препознали интересовања за исте. Ове активности се односе на оне садржаје који нису нашли место у програмским садржајима обавезних и изборних предмета.

Применом принципа поступности, проширују се и усавршавају способности ученика везане за поједине области (драмске, рецитаторске, литерарне, спортске, еколошке и сл.). Уједно ове активности треба поступно да воде и ка професионалној оријентацији ученика као и ка активностима везаним за организацију слободног времена ученика.

10.1. Ваннаставне активности у првом циклусу образовања и васпитања

Разред	Тема	Број часова
I разред	Моралне вредности	
	Здравље	
	Животна средина	
	Култура	
	Интеркултуралност	
	Наука и логика	
	Социјалне вештине	
	Свет рада	
	Спорт	
	Традиција	
Укупно часова ваннаставних активности на годишњем нивоу у 1. разреду		36
II разред	Литерарно-драмске активности	10
	Ликовно-креативне активности	8
	Спортско-рекреативне активности	4
	Еколошке активности	4
	Музичко-ритмичке и фолклорне активности	3
	Хуманитарне и друштвено-корисне акције	6
	Професионална оријентација	1
Укупно часова ваннаставних активности на годишњем нивоу у 2. разреду		36
III разред		
Укупно часова ваннаставних активности на годишњем нивоу у 3. разреду		
IV разред	Хуманост	2
	Игре	11
	Годишња доба	3
	Екологија	3
	Празници	8
	Литерално-драмске активности	6
	Професионална оријентација	3
Укупно часова ваннаставних активности на годишњем нивоу у 4. разреду		36

10.1. Ваннаставне активности у другом циклусу образовања и васпитања

* Секција егглеског језика

Циљ секције енглеског језика је да помогне ученицима да кроз различите активности и садржаје које одговарају њиховим узрасним карактеристикама и интересовањима утврде и прошире постојећа знања из енглеског језика, као и да их припреми за такмичења на свим нивоима.

Рад у оквиру секције из енглеског језика је предвиђен као облик ваннаставне активности за ученике петог, шестог, седмог и осмог разреда, који показују одређено интересовање за овај предмет. Њихово знање и креативност се подстичу разним игрицама, прављењем паноя, слушањем песама на енглеском, говорним вежбама на различите теме и сл. На тај начин сваки ученик има прилику да се покаже у правом светлу. Садржај и план рада секције се саставља у складу са наставно-образовним планом рада секције и у складу са потребама ученика.

Област рада	Број часова
Getting to Know Each Other	2
My Favourite Music	2
Films and TV Shows	2
Sports and Fitness	2
Around the World	2
Famous People	2
Social Media and Internet Safety	2
Environmental Heroes	2
English Escape Room	2
Celebrations Around the World	2
English Through Games	2
Creative Writing	2
Public Speaking	2
School Magazine	2
AI and Future Technology	2
English Drama Club	2
Quiz Competition	2
Final Project and Presentation	2
Укупно часова на годишњем нивоу	36

*Драмско-рецитаторска секција

Циљ драмско-рецитаторске секције је развијање креативности, маште, говорних способности и сценског изражавања ученика кроз драмско стваралаштво, рецитовање и јавне наступе. Секција подстиче развој самопоуздања, културе говора, емоционалне писмености, сарадње и тимског духа, као и неговање културе, традиције и уметничког стваралаштва.

Драмско-рецитаторска секција реализује се кроз:

- редовне недељне часове ученика и наставника;
- индивидуални и групни рад;
- радионице говорног и сценског изражавања;
- читање и анализу књижевних текстова;
- драматизацију књижевних дела;
- припрему приредби и јавних наступа;
- сарадњу са другим секцијама и установама културе;
- учешће на школским и локалним манифестацијама.

Област рада	Број часова
Упознавање са радом секције и избор чланова	1
Култура говора и рецитаторски рад	3
Избор и анализа књижевних текстова	2
Драмски рад и сценско изражавање	4
Припрема школских приредби и културних програма	4

Област рада	Број часова
Креативно стваралаштво ученика	2
Јавни наступи и вредновање рада	2
Укупно часова на годишњем нивоу	18

*Литерарна секција

Циљ литерарне секције је развијање интересовања ученика за књижевност, читање и писано стваралаштво, подстицање креативности, маште и индивидуалног изражавања, као и унапређивање језичке културе, комуникацијских способности и способности критичког мишљења. Кроз рад секције ученици развијају љубав према књижевној речи, самосталност у стварању и сигурност у представљању сопствених идеја и ставова.

Литерарна секција реализује се кроз различите облике индивидуалног и групног рада ученика, у складу са њиховим интересовањима, способностима и узрастом. Рад се остварује кроз:

- ✓ читање и анализу књижевних дела и текстова различитих жанрова;
- ✓ подстицање ученика на писање песама, прича, састава, есеја и других књижевних форми;
- ✓ развијање језичког изражавања, богаћење речника и неговање културе писаног изражавања;
- ✓ разговоре о прочитаним делима и размену мишљења;
- ✓ креативне радионице писања;
- ✓ уређивање ученичких радова за школски часопис, пано, зборник и школске презентације;
- ✓ припрему радова за учешће на литерарним конкурсима и смотрема;
- ✓ представљање ученичког стваралаштва на школским приредбама и културним манифестацијама;
- ✓ сарадњу са библиотеком, другим секцијама школе и локалном заједницом.

Област рада	Број часова
Упознавање са радом секције и планирање активности	1
Развијање читалачких интересовања и анализа књижевних дела	3
Књижевно стваралаштво ученика (поезија, проза, кратке форме)	4
Развој језичког изражавања и богаћење речника	3
Писање и уређивање ученичких радова	3
Припрема радова за школски часопис, зборник, конкурсе и јавне презентације	3
Представљање и вредновање ученичког стваралаштва	1
Укупно часова на годишњем нивоу	18

*Саобраћајна секција

Циљ саобраћајне секције је развијање саобраћајне културе, безбедног и одговорног понашања ученика у саобраћају, стицање и примена знања о саобраћајним прописима и сигнализацији, развијање практичних вештина безбедне вожње бицикла, као и оспособљавање ученика за правилно реаговање у различитим саобраћајним ситуацијама, уз подстицање тимског рада, одговорности и учешћа на школским и ваншколским такмичењима.

Рад саобраћајне секције реализује се кроз теоријске и практичне активности, применом интерактивних метода рада, радионица, демонстрација, практичних вежби, симулација саобраћајних ситуација, рада на полигону спретности и вожње бицикла. Активности обухватају учење саобраћајних прописа и сигнализације, решавање тестова, увежбавање безбедног учешћа у саобраћају, сарадњу са Саобраћајном полицијом, Агенцијом за безбедност саобраћаја, Ауто-мото савезом Србије и другим

партнерима, као и припрему ученика за учешће на такмичењу „Шта знаш о саобраћају“ и другим превентивним активностима из области безбедности саобраћаја.

Тема	Број часова
Основи безбедног учешћа у саобраћају	4
Саобраћајни прописи и правила понашања	8
Саобраћајна сигнализација	5
Безбедно кретање пешака и бициклиста	4
Вожња бицикла и полигон спретности	8
Прва помоћ и поступање у саобраћајним незгодама	2
Припрема за такмичење „Шта знаш о саобраћају“	5
Укупно часова саобраћајне секције на годишњем нивоу	36

*Рачунарска секција

Циљ: Развијање функционалне дигиталне писмености ученика, алгоритамског и критичког мишљења, креативности и способности за решавање проблема применом савремених информационо-комуникационих технологија, уз неговање безбедног и одговорног понашања у дигиталном окружењу, сарадничког учења и представљања сопствених пројектних решења.

Рад рачунарске секције реализује се кроз практичне вежбе на рачунару, радионице, демонстрације, истраживачке и пројектне активности, индивидуални и тимски рад ученика. Ученици се упознају са основама рада на рачунару, алгоритамским начином размишљања, програмирањем, мултимедијом и применом дигиталних технологија у свакодневном животу. Посебна пажња посвећује се безбедном и одговорном коришћењу интернета и информационо-комуникационих технологија. Рад секције обогаћује се изработом презентација, дигиталних садржаја, учешћем у школским пројектима, обележавањем значајних датума из области информационих технологија, као и учешћем на такмичењима, смотрама и другим облицима представљања ученичких постигнућа, у складу са интересовањима и могућностима ученика.

Тема	Број часова
Увод у рад секције и хардвер	3
Основе алгоритмике и окружење за рад	5
Основне команде, улази и излази	5
Логика, приказ података и петље	5
Мултимедија и радио-комуникација	3
Напредно програмирање и сензори	6
Пројектна настава и презентација	9
Укупно часова рачунарске секције на годишњем нивоу	36

*Спортска секција

Циљ спортске секције је подстицање ученика на редовно бављење физичким активностима, развијање моторичких способности, усвајање и усавршавање основних елемената различитих спортских игара, као и стварање позитивног односа према спорту, здравом начину живота и фер-плеј понашању.

Кроз рад секције ученици развијају дисциплину, одговорност, истрајност, сарадњу, тимски дух и толеранцију, унапређују физичке способности и стичу знања и вештине које могу применити у различитим животним ситуацијама.

Спортска секција реализује се кроз организоване физичке активности прилагођене узрасту, способностима и интересовањима ученика. Програм се остварује кроз четворогодишњи циклус, у оквиру којег се сваке школске године обрађује једна спортска игра (одбојка, кошарка, фудбал и рукомет). Према интересовањима ученика биће планирани часови у годишњем плану рада секције избором једног од наведених спортова:

-Основни елементи одбојкашке игре, техника додавања, сервиса, пријема и игре у екипи.

-Основни елементи кошаркашких техника: вођење лопте, додавање, шут, кретање и основна правила игре.

-Основни елементи рукометне игре: додавање, хватање, шут, кретање, одбрана и напад.

Реализација се остварује кроз:

- вежбе за развој основних моторичких способности;
- усвајање и усавршавање основних техничких елемената изабране спортске игре;
- упознавање са правилима игре и основама спортске тактике;
- примену научених елемената кроз игру и различите спортске ситуације;
- организацију интерних такмичења, турнира и спортских активности;
- припрему ученика за учешће на школским и другим спортским такмичењима;
- развијање тимског рада, сарадње, одговорности и поштовања противника;
- промовисање значаја физичке активности, здравих животних навика и правилног односа према сопственом здрављу.

Праћење и вредновање рада секције врши се кроз активност и ангажовање ученика, напредовање у развоју физичких способности, усвојеност спортских вештина, учешће у активностима и анализу реализације програма на крају школске године.

Област рада	Број часова
Упознавање са радом секције, циљевима, правилима и значајем спорта	2
Развој моторичких способности ученика (снага, брзина, издржљивост, координација, окретност)	6
Усвајање и усавршавање основних техничких елемената изабраног спорта	10
Примена техничких елемената кроз игру и спортске ситуације	6
Основе тактике и правила спортске игре	5
Развијање тимског духа, сарадње, одговорности и фер-плеј понашања	3
Организација спортских активности, турнира и учешће на такмичењима	3
Анализа рада, вредновање постигнућа и значај физичке активности за здравље	1
Укупно часова на годишњем нивоу	36

*Музичка секција

Циљ музичке секције је развијање интересовања ученика за музику, подстицање музичких способности, креативности и стваралачког изражавања кроз певање, слушање и извођење музичких дела. Кроз рад секције ученици развијају музички укус, осећај за ритам, културу изражавања, самопоуздање и способност сарадње у групном раду.

Музичка секција реализује се кроз различите облике индивидуалног и групног рада ученика, у складу са њиховим интересовањима, могућностима и музичким способностима.

Рад се остварује кроз:

- развијање слуха, ритма и вокалних способности ученика;
- вежбе правилног дисања, дикције и технике певања;
- увежбавање и извођење вокалних композиција;
- упознавање са делима домаћих и светских композитора;
- неговање традиционалне музике и културног наслеђа;
- припрему музичких тачака за школске приредбе, свечаности и манифестације;
- сарадњу са другим секцијама (драмска, рецитаторска, литерарна);
- учешће на школским и локалним културним догађајима.

Праћење и вредновање рада секције врши се кроз активност и ангажовање ученика, напредовање у музичком изражавању, квалитет извођења композиција и учешће у јавним наступима.

Област рада	Број часова
Упознавање са радом секције, циљевима, задацима и планирање активности	2
Развој музичких способности (музички слух, ритам, меморија и осећај за музику)	6

Област рада	Број часова
Вокални рад и развијање технике певања	8
Извођење вокалних и инструменталних композиција	6
Упознавање са музичком културом, традицијом и различитим музичким жанровима	4
Креативно музичко стваралаштво ученика	3
Припрема музичких програма за школске приредбе, свечаности и манифестације	5
Јавни наступи, анализа и вредновање рада секције	2
	36

11. Програми осталих облика васпитно- образовног рада

11.1. Програм часова одељенског старешине

Програм часова одељењског старешине (1. -4. разред)

Циљ: Развијање личности ученика, јачање одељенске заједнице, усвајање правила понашања и одговорности, неговање међусобног уважавања, сарадње и толеранције, подстицање здравих стилова живота, безбедног понашања и позитивног односа према учењу, школи, породици и окружењу.

Начин остваривања: Часови одељењског старешине реализују се кроз разговор, радионице, игре, драмске и ликовне активности, презентације, решавање проблемских ситуација, групни и индивидуални рад, вршњачку сарадњу, обележавање значајних датума, учешће у школским пројектима, сарадњу са стручним сарадницима, родитељима и институцијама локалне заједнице. Садржаји се прилагођавају узрасту ученика и актуелним потребама одељења.

Област	Програмски садржаји	Број часова
Упознавање, правила и одељенска заједница	Упознавање ученика, правила понашања, права и обавезе, развијање осећаја припадности одељењу	5
Развој личности и социјалних вештина	Другарство, сарадња, толеранција, поштовање различитости, ненасилна комуникација, решавање сукоба	6
Безбедност и заштита	Безбедност у школи, на путу до школе, у саобраћају, на интернету, заштита од насиља	5
Здравље и здрави стилови живота	Лична хигијена, правилна исхрана, физичка активност, емоције, брига о здрављу	4
Учење и организација рада	Радне навике, одговорност, организација времена, мотивација за учење	4
Животна средина и хуманост	Очување природе, еколошке активности, хуманитарне акције, развој емпатије	4
Културни и друштвени живот школе	Обележавање празника и значајних датума, учешће у приредбама, школским пројектима и акцијама	4
Вредновање рада одељења	Анализа успеха, владања, међусобних односа и планирање даљих активности	4
Укупно		36

Програм часова одељењског старешине (5.–8.разред)

Циљ: Подстицање целовитог развоја личности ученика, развијање одговорности према себи, другима и друштвеној заједници, јачање социјалних, комуникацијских и грађанских компетенција, неговање толеранције, солидарности и културе ненасиља, као и оспособљавање ученика за безбедно и одговорно понашање, успешно учење, професионално информисање и активно учешће у животу школе и локалне заједнице.

Начин остваривања: Часови одељењског старешине реализују се кроз разговор, радионице, дебате, студије случаја, презентације, пројектне активности, вршњачку едукацију, тимски и индивидуални рад, примену дигиталних алата, сарадњу са стручним сарадницима, родитељима, ученичким парламентом, здравственим установама, Министарством унутрашњих послова, Црвеним крстом и другим институцијама локалне заједнице. Садржаји се прилагођавају развојним потребама

ученика, специфичностима одељења и актуелним васпитно-образовним темама.

Област	Програмски садржаји	Број часова
Одељењска заједница и демократски односи	Правила понашања, права и обавезе ученика, тимски рад, развијање одговорности, ученичко учешће	4
Лични развој и социјалне вештине	Самопоштовање, емоционална интелигенција, комуникација, решавање конфликта, толеранција, емпатија	5
Превенција насиља и безбедност	Превенција вршњачког насиља, дигитално насиље, безбедност на интернету, саобраћајна безбедност, безбедност у ванредним ситуацијама	5
Здравље и здрави стилови живота	Ментално здравље, правилна исхрана, физичка активност, превенција болести зависности, репродуктивно здравље (у складу са узрастом)	4
Учење и развој компетенција	Технике учења, организација времена, постављање циљева, мотивација, самовредновање	6
Професионална оријентација	Упознавање занимања, способности и интересовања, избор средње школе, планирање каријере (посебно VII и VIII разред)	4
Грађанско васпитање и одговорност	Људска права, дечја права, волонтеризам, хуманитарне акције, очување животне средине, култура сећања	4
Анализа рада одељења	Анализа успеха и владања, планирање активности, вредновање рада одељења	4
Укупно		36

窗体底端

11.2. Продужени боравак

Циљ програма продуженог боравак је да обезбеди ученицима подстицајно, безбедно и квалитетно окружење за учење, рад, игру и слободно време, кроз пружање подршке у савладавању наставних садржаја, развијање радних навика, функционалних знања, креативности, социјалних и животних вештина, здравих стилова живота и позитивних вредности, уз уважавање индивидуалних потреба, интересовања и могућности сваког ученика, као и развијање сарадње школе, породице и локалне заједнице.

Задаци програма:

- пружање подршке ученицима у учењу и изради домаћих задатака;
- развијање самосталности, одговорности и радних навика;
- подстицање креативности, истраживачког духа и функционалне примене знања;
- развијање комуникацијских, социјалних и животних вештина;
- неговање здравих стилова живота, правилне исхране и хигијенских навика;
- подстицање физичког развоја и активног коришћења слободног времена;
- развијање еколошке свести, хуманости и одговорног односа према окружењу;
- јачање сарадње са породицом и локалном заједницом ради целовитог развоја ученика

Праћење и вредновање

Праћење напредовања ученика врши се кроз посматрање, увид у ученичке радове, разговор са ученицима и родитељима, педагошку документацију и анализу остварених резултата

Област рада	Програмски садржаји	Начин реализације
Подршка у учењу	Израда домаћих задатака, понављање, увежбавање и утврђивање наставних садржаја, развијање техника учења, индивидуална подршка ученицима, додатни	Индивидуални, рад у пару и групни рад, разговор, демонстрација, практичан рад, решавање проблемских задатака, употреба уџбеника, радних листова, дигиталних

Област рада	Програмски садржаји	Начин реализације
	и диференцирани задаци, развијање самосталности и радних навика.	учбеника и ИКТ алата, сарадња са учитељима редовне наставе.
Креативно-едукативне активности	Креативна рециклажа, примена игре у процесу учења, едукативни квизови, ликовно стваралаштво, израда употребних и украсних предмета, обележавање значајних датума, пројектне активности и развијање предузетничког духа.	Креативне радионице, истраживачки и пројектни рад, практичан рад, тимске активности, изложбе ученичких радова, презентације, игре, квизови, употреба различитих материјала и дигиталних алата.
Спортско-рекреативне активности	Игре без граница, игре на отвореном, елементарне игре, спортске игре, полигони, шетње, боравак у природи, развијање моторичких способности и здравих стилова живота.	Тимске и индивидуалне игре, спортске активности у сали и школском дворишту, такмичења, рекреативне активности, полигони спретности, шетње и боравак у природи.
Културно-уметничке активности	Ликовно, музичко и драмско стваралаштво, неговање традиције, читање књижевних текстова, приредбе, изложбе, посете културним установама, обележавање школских и државних празника.	Ликовне и музичке радионице, драматизације, рецитовање, читање, изложбе, приредбе, сарадња са библиотеком, музејима и другим установама културе.
Развој социјалних и животних вештина	Развијање одговорности, сарадње, толеранције, емпатије, самопоштовања, комуникацијских вештина, ненасилног решавања конфликта, поштовања правила, безбедног понашања и развијање самосталности.	Радионице, разговори, ситуационо учење, социјалне игре, вршњачка сарадња, групни рад, дебате, заједничко доношење правила и учешће у животу одељења.
Брига о здрављу, исхрани и личној хигијени	Усвајање здравствено-хигијенских навика, правилна исхрана, лична хигијена, безбедност ученика, правилно коришћење слободног времена, развијање здравих животних стилова.	Свакодневно усмеравање ученика, разговори, практичне активности, демонстрације, организован ручак, сарадња са здравственим установама, обележавање датума из области здравља.
Сарадња са породицом и локалном заједницом	Сарадња са родитељима, локалном самоуправом, установама културе, спортским организацијама, библиотеком, здравственим установама и другим партнерима у циљу подршке развоју ученика.	Родитељски састанци, индивидуални разговори, радионице са родитељима, посете установама, гостујућа предавања, заједничке акције, културне и хуманитарне активности, сарадња са локалном заједницом.

11.3. Пројекат „Обогаћен једносменски рада”

Пројекат обогаћен једносменски рада представља саставни део образовно-васпитног рада школе и остварује се у корелацији са другим програмима и активностима предвиђеним Школским програмом. Својим садржајима доприноси развоју кључних компетенција и међупредметних компетенција ученика, подстиче активно учење, креативност, предузетнички дух, сарадњу, одговоран однос према здрављу, животној средини и локалној заједници.

Програм се реализује у сарадњи са програмима заштите животне средине (Еко школа), професионалне оријентације, заштите ученика од насиља, злостављања и занемаривања, сарадње са породицом, сарадње са локалном самоуправом, здравственог васпитања, као и са радом ученичког парламента, секција и другим образовно-васпитним активностима школе. На тај начин ученицима се пружају могућности да стечена знања и вештине примењују у различитим животним ситуацијама, развијају личне потенцијале и активно учествују у животу школе и локалне заједнице.

Циљ обogaћеног једносменског рада је да ученицима обезбеди подстицајно окружење за развој знања, вештина, ставова и компетенција кроз разноврсне образовне, васпитне, креативне, истраживачке, културне и спортске активности, које доприносе квалитетном провођењу времена у школи, развоју личних потенцијала, функционалних знања, предузетничког духа, еколошке свести и активног учешћа у животу школе и локалне заједнице.

Тема	Програмски садржаји	Начин реализације
Учим како да учим	Развијање техника учења, истраживачког приступа, критичког и логичког мишљења, примена различитих извора знања. Вршњачко учење и едукација.	Радионице, едукативни квизови, проблемски задаци, истраживачки и пројектни рад, рад у пару и групи, вршњачко учење, презентације, употреба ИКТ-а и дигиталних образовних садржаја.
Еколошко предузетништво	Башта – учионица на отвореном, рециклажа и селекција отпада, активности Еко школе, израда употребних предмета од рециклажног материјала, развијање еколошке свести, одговорног односа према природи и неговање предузетничког духа.	Практичан рад, еколошке акције, радионице, пројектна настава, истраживања, сарадња са локалном заједницом, изложбе, уређење школског простора и обележавање еколошких датума.
Кроз игру до знања	Примена игре у процесу учења, логичке и дидактичке игре, едукативни квизови, развијање комуникације, сарадње, креативности, мотивације и функционалних знања.	Игре, квизови, радионице, тимски рад, проблемско учење, истраживачке активности, дигитални алати, вршњачко учење и јавне презентације.
Креативни атеље	Ликовно стваралаштво кроз креативну рециклажу, амбијентално ликовно стваралаштво, израда мозаика, украса, фотографија, осликавање и уређење школског простора, развијање естетских вредности и креативности.	Ликовне радионице, практичан рад, изложбе ученичких радова, пројектна настава, тимски рад, израда декоративних и употребних предмета и учешће у школским манифестацијама.
Грађанин света	Упознавање културе, традиције, језика и обичаја различитих народа, интеркултуралност, толеранција, плесови народа света, обележавање међународних датума, развијање комуникацијских и социјалних компетенција.	Истраживачки и пројектни рад, презентације, плесне и драмске радионице, дебате, јавни наступи, употреба ИКТ-а, сарадња са установама културе и локалном заједницом.
Свет финансија	Реализација активности у складу са програмом Министарства просвете „Свет финансија“; развијање финансијске писмености кроз упознавање са појмовима новца, прихода, расхода, штедње, банкарских услуга, управљања личним финансијама, предузетништва, одговорне потрошње, осигурања, пореза и друштвено одговорног пословања.	Радионице, интерактивне активности, студије случаја, симулације, пројектни и истраживачки рад, израда пословних идеја и ученичких презентација, посете банкама, пошти и другим финансијским институцијама, сарадња са стручњацима из локалне заједнице, учешће у активностима програма Министарства просвете „Свет финансија“, обележавање Светске недеље новца и других активности из области финансијске писмености.
Свако дете има право да одраста здраво	Реализација активности у складу са програмом Министарства просвете „Свако дете има право да одраста здраво“; развијање здравих животних навика, правилне исхране, значаја физичке	Радионице, интерактивна предавања, практичне и спортско-рекреативне активности, пројектни и истраживачки рад, обележавање значајних датума из области здравља, сарадња са Домом

Тема	Програмски садржаји	Начин реализације
	активности, очувања менталног здравља, личне хигијене, превенције ризичних облика понашања и зависности, безбедног понашања и одговорног односа према сопственом здрављу и здрављу других.	здравља, Институтом за јавно здравље, Црвеним крстом и другим партнерима, као и реализација активности предвиђених програмом Министарства просвете „Свако дете има право да одраста здраво“

11.4. Међународни програм Еко школа

Општи циљ: Развијање еколошке свести, одговорног односа према животној средини и одрживом развоју код ученика, запослених и локалне заједнице кроз планирање и реализацију васпитно-образовних активности, примену принципа одрживог развоја и активно учешће у очувању и унапређивању животне средине.

Задаци програма Еко школа:

- ✓ Развијање еколошке културе, одговорности и позитивних ставова према очувању природе и природних ресурса.
- ✓ Подстицање ученика на активно учешће у планирању и реализацији еколошких активности у школи и локалној заједници.
- ✓ Унапређивање знања и вештина ученика о одрживом развоју, климатским променама, заштити животне средине и рационалном коришћењу природних ресурса.
- ✓ Развијање навика правилног управљања отпадом, селекције и рециклаже отпада.
- ✓ Подстицање рационалне потрошње воде, електричне енергије и других ресурса.
- ✓ Уређење и очување школског дворишта и унутрашњег простора школе као подстицајног и здравог окружења за учење.
- ✓ Интегрисање садржаја из области заштите животне средине у наставне и ваннаставне активности.
- ✓ Јачање сарадње са родитељима, локалном самоуправом, јавним предузећима, установама и организацијама које се баве заштитом животне средине.
- ✓ Обележавање значајних еколошких датума и реализација акција које промовишу одржив начин живота.
- ✓ Подстицање тимског рада, волонтеризма и друштвено одговорног понашања кроз еколошке пројекте и кампање.
- ✓ Праћење, вредновање и континуирано унапређивање реализације Програма Еко-школе у складу са стандардима међународног програма Еко-школе.

Тема	Програмски садржаји	Начин реализације
Едукација и промоција еколошких вредности	-Еколошка свест, еколошка култура и одговоран однос према животној средини	-израда едукативних и промотивних материјала -обележавање значајних еколошких датума кроз наставне, ваннаставне и јавне активности; -промовисање резултата рада Еко-школе путем школског сајта, друштвених мрежа, школских изложба

		медија и сарадње са локалном заједницом.
Здрава животна средина и здрави стилови живота	-Значај здраве и очуване животне средине за квалитет живота и здравље људи -Развијање здравих животних навика кроз правилну исхрану, редовну физичку активност и личну хигијену -Значај боравка у природи и активног начина живота за очување физичког и менталног здравља -Развијање свести о важности здравих стилова живота и превенцији ризичних облика понашања	-организовање едукативних, спортско-рекреативних и еколошких активности које промовишу здраве стилове живота -промовисање еколошки одговорног понашања које доприноси здрављу појединца и заједнице; -организовање тематских радионица и предавања -реализација спортских и рекреативних активности. -свакодневно подстицање правилне личне хигијене и хигијене радног простора. -сарадња са здравственим радницима кроз едукативна предавања.
Сарадња са породицом и локалном заједницом	-Развијање партнерских односа школе, породице и локалне заједнице у области заштите животне средине и одрживог развоја -Сарадња са установама, јавним предузећима, организацијама цивилног друштва и привредним субјектима у реализацији еколошких пројеката и акција -Учешће школе у локалним, националним и међународним еколошким програмима, пројектима и кампањама -Промовисање примера добре праксе и резултата рада школе у области заштите животне средине -Јачање међугенерациске сарадње кроз заједничке еколошке активности ученика, родитеља и представника локалне заједнице -Подстицање размене искустава, знања и ресурса између школе и локалне заједнице -Вредновање резултата сарадње и планирање активности за даље унапређивање партнерских односа у области заштите животне средине	-организовање заједничких еколошких радионица, трибина и предавања за ученике, родитеље и представнике локалне заједнице. -реализација еколошких акција -сарадња са јавним предузећима, установама и удружењима -учешће школе у локалним, националним и међународним еколошким пројектима, кампањама, конкурсима и програмима. -организовање изложби, јавних презентација и промоција ученичких радова, као и објављивање резултата школском сајту и друштвеним мрежама. -размена искустава и примера добре праксе са другим школама и партнерским организацијама. -праћење и вредновање реализованих активности
Управљање отпадом и рециклажа	-Упознавање ученика са врстама отпада и њиховим утицајем на животну средину -Развијање свести о значају смањења настанка отпада и одговорног поступања са отпадом -Примена принципа „Смањи – Поново употреби – Рециклирај“ (3R) у свакодневном животу -Подстицање рационалне потрошње материјала и одговорног коришћења ресурса	-организовање и реализација акција прикупљања папира, пластике, чепов, електронског и другог рециклабилног отпада -израда употребних и декоративних предмета од рециклажних и природних материјала

	-Промовисање циркуларне економије и одрживих образаца производње и потрошње -Развијање сарадње са породицом, локалном заједницом, јавним предузећима и организацијама у реализацији активности из области управљања отпадом и рециклаже	
Рационално коришћење природних ресурса	-Упознавање ученика са природним ресурсима и њиховим значајем за живот и одрживи развој -Развијање свести о ограничености природних ресурса и потреби њиховог одговорног коришћења -Стицање знања о рационалној потрошњи воде, електричне енергије, топлотне енергије и других природних ресурса -Подстицање ученика на примену еколошки прихватљивих начина коришћења природних ресурса у свакодневном животу	-разговор и анализа значаја природних ресурса -радионице препознавања начина рационалног и нерационалног коришћења воде, електричне и топлотне енергије. -посматрање и евидентирање потрошње природних ресурса у школи и предлагање мера за њихову уштеду. -израда плаката/паноа са правилима одговорног коришћења природних ресурса. -формулисање мера штедње у школи код куће
Уређење и очување школског окружења	-Развијање свести о значају уређеног, чистог и безбедног школског окружења за здравље, учење и квалитет живота -Подстицање одговорног односа ученика према школском простору, школском дворишту и непосредном окружењу школе -Развијање навика очувања чистоће учионица, ходника, школског дворишта и јавних површина	-подстицање пројектног и тимског рада у реализацији активности усмерених на унапређивање школског окружења -разговор о значају чистог, уређеног и безбедног школског окружења -посматрање стања у школском дворишту и непосредном окружењу школе, уочавање проблема и предлагање начина за њихово отклањање. -организовање и спровођење акција уређења и одржавања чистоће учионице, школског дворишта и јавних површина у околини школе. -израда правила понашања и еколошких порука за очување чистоће и безбедности школског простора
Биодиверзитет и заштита природе	-Појам, нивои и значај биодиверзитета; -Биодиверзитет Србије и локалне средине; -Ендемске, реликтне, ретке и угрожене биљне и животињске врсте; -Угрожавајуће факторе биодиверзитета -Заштићена природна добра и категорије заштите у Републици Србији; -Улогу појединца, школе и локалне заједнице у очувању природе;	-организовање заједничких еколошких радионица, трибина и предавања -методе праћења и истраживања биодиверзитета у непосредном окружењу; -примену теренског рада, посматрања, прикупљања и анализе података;
Климатске промене и одрживи развој	- Клима, време и климатске промене – основни појмови и међусобна повезаност. - Узроци климатских промена – природни процеси и утицај људских активности.	-организовање заједничких еколошких радионица, трибина и предавања -истраживање локалних еколошких проблема и предлагање одрживих решења

	- Последице климатских промена на екосистеме, биодиверзитет и квалитет живота. -Одрживи развој – појам, принципи и значај. -Циљеви одрживог развоја и њихова примена у свакодневном животу. -Улога појединца, школе и локалне заједнице у ублажавању климатских промена и очувању животне средине.	- сарадња са локалном заједницом, институцијама и организацијама у реализацији активности одрживог развоја
--	---	--

12. Програм професионалне оријентације

Програм професионалне оријентације усмерен је на подршку ученицима у усавршавању вештина препознавања сопствених способности и интересовања као и унапређивању систематичности ученика при доношењу одговорних одлука о даљем школовању и будућем занимању. Ученици се кроз програм професионалне оријентације упознају са светом рада, образовним профилима и условима за упис у средњу школу као и факторима који утичу на избор професије и остваривање каријерног плана. Програмски садржаји се реализују континуирано током школске године кроз наставне и ваннаставне облике рада, тематске радионице, рад секција и сарадњу са родитељима и релевантним институцијама.

Носиоци активности из оквира професионалне оријентације су одељењске старешине, предметни наставници, учитељи, стручни сарадник, родитељи и стручна лица других институција. Програмом су обухваћени ученици од 1. до 8. разреда.

За ученике осмог разреда организује се учешће у едукативним активностима релевантних институција (посете школама, сајму образовања, дани отворених врата и друго) као и презентација средњих школа у циљу унапређивања информисаности и истраживачке ангажованости ученика.

Тема	Програмски садржаји	Начин реализације
Развијање самоспознаје и личних потенцијала ученика	Подстицање ученика на препознавање и разумевање сопствених способности, интересовања и склоности	Упитници и тестови Индивидуални и групни саветодавни рад Радионице, ЧОС
Информисање о занимањима и свету рада	Прикупљање, анализа и систематизација информација о различитим занимањима, условима рада, потребним компетенцијама и могућностима	Истраживачки задаци, Презентације, ЧОС
Упознавање са могућностима школовања и каријерним путевима	Упознавање ученика са образовним профилима као и систематичним остваривањем каријерног циља	Сарадња са институцијама, Реални сусрети, радионице
Упознавање света рада и занимања	Увид у свет рада и занимања кроз активности које подразумевају директан контакт са представницима различитих професија	Радионица Дани отворених врата Практичне демонстрације
Рефлексија и критичко сагледавање информација о занимањима	Анализа прикупљених информација уз подстицање личног промишљања	Вођене дискусије, разговори ЧОС
Доношење одлуке о даљем школовању и избору занимања	Интеграција личних капацитета и прикупљених информација ради доношења самосталне и одговорне одлуке ученика	Саветодавни рад-индивидуални и групни разговори ЧОС

Улога родитеља у професионалном избору ученика	Подршка и активно учешће родитеља у процесу прикупљања информација и доношења одлуке о будућем занимању	Предавања за родитеље, Сарадња кроз разговоре и укључивање у активности
--	---	---

13. Програм здравствене заштите ученика

Програм здравствене заштите ученика усмерен је на оснаживање ученика за очување и унапређивање физичког, психолошког и социјалног здравља кроз развој здравих животних навика, емоционалних и социјалних вештина, одговорног понашања и доношења одлука.

Програм здравствене заштите реализује се континуирано током целе школске године кроз наставне и ваннаставне активности. Садржаји програма интегришу се у наставне предмете, али и спроводе кроз ваннаставне активности које укључују сарадњу са институцијама здравствене заштите (Дом здравља, ЦСР, Црвени Крст, МУП) у циљу очувања и унапређивања здравља и заштите ученика кроз благовремену превенцију и праћење здравственог стања ученика. Програм подразумева и спровођење тематских радионица, едукативних предавања по потреби, саветодавног рада и групних активности у циљу развијања свести о значају очувања физичког и менталног здравља.

Од велике важности је укључивање родитеља у активности које се тичу подршке правилном расту и развоју ученика. Сарадња са родитељима спроводи се у циљу усклађивања васпитних утицаја школе и породице, правовременом информисању родитеља о здравственом стању и потребама ученика, заједничком деловању у превенцији ризичног понашања као и самом развоју здравих навика. Облици сарадње са родитељима могу бити различити: индивидуално, родитељски састанци, непосредно учешће родитеља у реализацији планираних тема.

Одељенски старешина има кључну улогу у планирању и усмеравању здравствено-васпитног рада, одржавајући сарадњу са ученицима и њиховим родитељима. Такође, има важну улогу у организацији активности и праћењу функционисања и напредовања ученика пружајући помоћ и подршку. При реализацији овог програма примењују се различите наставне методе и облици рада који подстичу активно учење, развој знања, вештина као и формирање позитивних ставова и вредности. Ученици се укључују у секције, планиране разговоре, креативне радионице, трибине, здравствена предавања, изложбе, анализе ситуација и практичних примера у циљу подстицања ангажовања ученика на активну бригу о себи и својој околини.

Теме	Програмски садржаји	Начин реализације
Здравље, безбедност и одговорно понашање	Значај здравих избора и безбедно понашање у свакодневним и ризичним ситуацијама(у школи, саобраћају, породичном и социјалним окружењу). Дефинисање и разумевање појма одговорности(према себи и својој околини) Препознавање опасности и процена сопствене безбедности Едукативни програм “безбедно и сигурно кроз детињство” Едукативни програм ватрогасне службе	Чос Радионице Сарадња са локалним институцијама
Здравствено васпитање и здрави стилови живота	Физичка активност и правилна постура и брига о телу Хигијена и свакодневне навике одржавања здравља и брига о себи и својој околини	Чос Часови физичке културе Сарадња са домом здравља
Емоционална и социјална писменост	Препознавање и изражавање емоција Емпатија и асертивна комуникација Развој позитивне слике о себи Учење о начинима регулације емоција, контроле импулса и техникама одржавања здравог емоционално-бихејвиоралног система	Радионице Саветодавни рад

	Развијање психолошке отпорности	
Упознавање и анализа ризика по здравље младих	Брига о себи и другима Облици зависности и последице по физичко и ментално здравље Развијање вештина одбијања(асертивност) и јачање отпорности на вршњачки притисак Промене у пубертету и полно сазревање Одржавање и унапређивање репродуктивног здравља	Радионице Наставне јединице Тематски часови
Сарадња са домом здравља	Сарадња са домом здравља у поступку систематских и стоматолошких прегледа, вакцинација	Организација прегледа
Сарадња са породицом и заједницом	Улога породице у развоју здравих навика Учешће у превентивним активностима Начини на које негујемо здраве међуљудске односе и мотивишемо друге да на адекватан начин брину о себи и околини	Разговори Презентације Укључивање у активности
Уређење школског простора и окружења	Уређење околине и унутрашњости школе Хигијена простора	Радионице Изложбе Групне активности

14. Програм социјалне заштите ученика

Циљ: Програма социјалне заштите је обезбеђивање једнаких могућности за образовање и васпитање свих ученика кроз благовремено препознавање и пружање подршке ученицима из осетљивих друштвених група и ученицима у ризику од социјалне искључености, унапређивање њихове добробити, подстицање социјалне укључености, развијање солидарности, емпатије и одговорности, као и јачање сарадње школе са породицом, центром за социјални рад, здравственим установама, локалном самоуправом и другим релевантним институцијама ради стварања безбедног, подстицајног и инклузивног окружења за учење и развој сваког ученика.

Програм социјалне заштите ученика реализује се континуирано током школске године кроз координисан рад школе, породице и релевантних институција са циљем пружања подршке ученицима из осетљивих и социјално угрожених група. Програм се реализује кроз редовну наставу, часове одељенског старешине, рад стручних сарадника, ваннаставне активности, као и кроз сарадњу са породицом и локалном заједницом.

Рад стручног сарадника и разредног старешине огледа се у планирању и реализовању подршке ученика у превазилажењу тешкоћа као и превенцији социјалне искључености. Кроз индивидуални и групни рад, прати се социо-емоционално функционисање ученика, идентификују се тешкоће и предузимају мере у сарадњи са одељенским старешином, наставницима, родитељима.

Остваривање програма обухвата:

- идентификацију ученика којима је потребна додатна подршка уз континуирано праћење њиховог емоционалног, социјалног и образовног функционисања;
- саветодавни и васпитни рад са ученицима који имају тешкоће у понашању, учењу или потичу из неповољних социоекономских услова као и пружање подршке и помоћи ученицима у процесу прилагођавања школском окружењу и развоју социјалних вештина кроз стимулативне активности и укључивање у рад у групи ради јачања вршњачког слагања;
- рад са родитељима, саветодавни рад и оснаживање у адекватном приступању проблему, информисање и упућивање на облике подршке које могу остварити у сарадњи са различитим институцијама;
- сарадњу са институцијама социјалне заштите, односно Центром за социјални рад, Црвеним крстом и другим релевантним организацијама ради обезбеђивања материјалне, психосоцијалне и друге подршке ученицима;
- упућивање родитеља о врстама помоћи које могу остварити у сарадњи са ЦСР, Црвеним крстом, интерресорном комисијом. Сарадња са институцијама социјалне заштите може остварити права на

различите облике материјалне и нематеријалне подршке-набавка уџбеника, учешће у настави у природи, екскурзијама, обезбеђивање хуманитарних пакета по потреби, и слично;
-организовање радионица и превентивних активности које имају за циљ развој социјалних вештина, јачање самопоуздања и подстицање социјалне укључености ученика;
-праћење ефеката предузетих мера, као и континуирано прилагођавање активности у складу са потребама ученика;

Посебна пажња усмерава се на јачање социјалних вештина, развој емпатије, толеранције и одговорног понашања кроз радионице и едукативне активности. Континуирано током школске године прате се ефекти предузетих мера и предлажу унапређења.

Тема	Програмски садржај	Начин реализације
Прихватање различитости и социјална инклузија	Подстицање развоја толеранције, емпатије и уважавања различитости уз јачање вршњачке подршке	Тематске радионице, трибине ЧОС Сарадња са родитељима
Подршка ученика из осетљивих друштвених група	Правовремена идентификација ученика којима је потребна додатна подршка и пружање адекватних облика помоћи и подстицаја	Сарадња са родитељима и релевантним институцијама
Развијање социјалних и комуникационих вештина	Унапређивање комуникационих вештина Подстицање одговорног понашања	Радионице, дискусије Имплементација у наставне предмете ЧОС
Подршка социо-емоционалном развоју ученика	Превенција ризичних облика понашања Подршка у кризним ситуацијама Емоционална писменост	Саветодавни рад ЧОС
Сарадња са институцијама социјалне заштите	Обезбеђивање материјалне и нематеријалне подршке ученицима	Сарадња са релевантним институцијама

15. Програм заштите животне средине

Циљ: Развијање еколошке свести, одговорног односа према животној средини и стицање знања, вештина и навика које доприносе очувању и унапређењу животне средине кроз активно учешће ученика, наставника, родитеља и локалне заједнице.

Задаци:

- ✓ Развијање еколошке свести, одговорности и позитивних ставова ученика према животној средини.
- ✓ Упознавање ученика са значајем очувања природе, биодиверзитета и природних ресурса.
- ✓ Подстицање правилног односа према отпаду кроз селекцију, рециклажу и поновну употребу материјала.
- ✓ Развијање навика рационалног коришћења воде, енергије и других природних ресурса.
- ✓ Оспособљавање ученика за препознавање и решавање еколошких проблема у школи и локалној заједници.
- ✓ Подстицање активног учешћа ученика у еколошким акцијама, кампањама и пројектима.

- ✓ Развијање сарадње са родитељима, локалном самоуправом, јавним предузећима и организацијама које се баве заштитом животне средине.
- ✓ Неговање одговорног понашања према школском дворишту, јавним површинама и природним добрима.
- ✓ Подстицање креативности и предузетничког духа кроз израду употребних и украсних предмета од рециклираних материјала.
- ✓ Развијање навика за очување здраве животне средине као предуслова за здравље и квалитет живота.
- ✓ Укључивање ученика у истраживачке, практичне и теренске активности из области заштите животне средине.
- ✓ Праћење и вредновање реализованих активности ради унапређивања програма и постизања одрживих резултата.

Тема	Програмски садржаји	Начин реализације
Еколошка свести и одговорно понашање према животној средини	• Појам и значај животне средине. • Човек и животна средина – међусобна повезаност и утицаји. • Развијање еколошке културе и одговорног односа према природи. • Препознавање еколошких проблема у непосредном окружењу. • Развијање навика за очување здраве и безбедне животне средине.	-имплементација садржаја кроз наставне и ваннаставне активности -организовање тематских радионица, предавања, трибина и дискусија -израда едукативних и промотивних материјала -реализација еколошких пројеката - истраживачки рад -организовање еколошких акција -промовисање активности и резултата рада Еко-школе
Управљање отпадом, рециклажа и рационално коришћење ресурса	• Селекција отпада и разврставање материјала за рециклажу. • Рециклажа папира, пластике, метала, стакла и електронског отпада. • Израда употребних и украсних предмета од рециклираних материјала. • Компостирање органског отпада и значај компоста. • Рационално коришћење воде, енергије и природних ресурса. • Смањење количине отпада применом принципа „Смањи – поново употреби – рециклирај“. • Развијање навика одговорне потрошње и очувања ресурса. • Акција прикупљања секундарних сировина. • Учешће ученика у еколошким пројектима и кампањама рециклаже. • Сарадња са локалном заједницом и организацијама које се баве	-организовање едукативних радионица и предавања -практична примена селекције отпада у школи -радионице израде употребних и декоративних предмета од рециклажних материјала -реализација истраживачких и пројектних активности -организовање акција прикупљања рециклажног материјала -израда и објављивање едукативних материјала, презентација, видео-садржаја и дигиталних кампања -праћење и вредновање активности

	управљањем отпадом. • Промовисање одрживог начина живота и одговорног односа према ресурсима.	
Очување биодиверзитета и заштита животне средине	• Појам биодиверзитета и његов значај за живот на Земљи. • Биљни и животињски свет у локалној средини. • Угрожене и заштићене биљне и животињске врсте. • Утицај човека на биодиверзитет и животну средину. • Последице загађења на живи свет и природне ресурсе. • Заштита шума, вода, земљишта и ваздуха. • Значај националних паркова, резервата природе и заштићених подручја. • Очување лековитог, самониклог и украсног биља. • Подизање и нега зелених површина у школском дворишту и локалној заједници. • Израда хербаријума, еколошких паноа и истраживачких радова о биодиверзитету. • Посматрање и праћење биљних и животињских врста у непосредном окружењу. • Обележавање значајних еколошких датума посвећених заштити природе. • Пошумљавање, озелењавања и уређења животне средине. • Развијање одговорног односа према природи и природним ресурсима.	-организовање тематских радионица, предавања, презентација и дискусија -мониторинг биљног и животињског фонда у школском окружењу -истраживачки рад -израда хербаријума -организовање активности на уређењу школског дворишта -обележавање значајних еколошких датума
Одрживи развој, еколошко предузетништво и сарадња са локалном заједницом	• Појам и принципи одрживог развоја. • Одговорно коришћење природних ресурса за добробит садашњих и будућих генерација. • Повезаност економског развоја, друштва и заштите животне средине. • Појам и значај еколошког предузетништва. • Развијање предузетничких компетенција кроз еколошке активности. • Планирање, израда и промоција еколошких производа. • Организовање школских изложби, базара и хуманитарних акција са	.реализација тематских радионица -израда ученичких пројеката и презентација. -организовање школских еколошких акција и хуманитарно-продајних изложби -сарадња са локалном самоуправом, јавним предузећима, установама и удружењима. -учешће у локалним, националним и међународним еколошким пројектима и конкурсима. -организовање волонтерских акција -промовисање резултата рада -праћење и вредновање реализације

	еколошким производима. • Развијање одговорног односа према производњи и потрошњи. • Учествовање у еколошким пројектима и кампањама на локалном и државном нивоу. • Сарадња са родитељима у реализацији еколошких и предузетничких активности. • Сарадња са локалном самоуправом, јавним предузећима, установама и удружењима грађана • Промовисање одрживих стилова живота у школи и локалној заједници.	
--	---	--

16. Програм сарадње са локалном самоуправом

Сарадња школе са локалном самоуправом представља један од значајних предуслова за унапређивање квалитета образовно-васпитног рада, стварање подстицајног окружења за учење и развој ученика, као и јачање улоге школе као центра друштвеног живота у сеоској средини.

Циљ: Успостављање и развијање континуиране, квалитетне и партнерске сарадње школе са локалном самоуправом ради стварања бољих услова за образовање, васпитање, безбедност и свеукупни развој ученика.

Програм сарадње са локалном заједноцом усмерен је на:

- унапређивање материјално-техничких услова рада школе;
- развијање заједничких пројеката школе и локалне самоуправе;
- промовисање школе као значајног културног и образовног центра села;
- подстицање активног учешћа ученика у животу локалне заједнице;
- неговање традиције, културног наслеђа;
- развијање еколошке свести и одговорног односа према животној средини;
- унапређивање безбедности ученика;

Носиоци сарадње у реализацији програма су: директор школе, стручни сарадници, наставници, одељењске старешине, Школски одбор, Савет родитеља, Ученички парламент, представници локалне самоуправе, месна заједница, јавна предузећа и установе, културне и спортске организације, удружења грађана.

Програм сарадње са локалном самоуправом остварује се кроз партнерски однос школе, локалне самоуправе, месне заједнице, јавних установа, јавних предузећа, привредних субјеката, удружења грађана, родитеља и других релевантних актера локалне заједнице. Сарадња је континуирана, планирана и усклађена са потребама ученика, циљевима Школског програма и Развојног плана школе.

Реализација Програма прати се током читавог периода његовог важења путем извештаја директора школе, Тимова, Наставничког већа, Школског одбора и Савета родитеља. Анализа резултата врши се на полугодишту и крају школске године, а на основу добијених показатеља планирају се мере за даље унапређивање сарадње са локалном самоуправом.

Тема	Програмски садржај	Начин реализације
Унапређивање услова рада школе	Инвестиционо и текуће одржавање школског објекта; уређење школског дворишта и спортских терена; набавка наставних средстава, дидактичке и ИКТ опреме;	Заједничко планирање активности, израда пројеката конкурсисање за средства, реализација инвестиција, праћење и вредновање резултата.

	унапређивање енергетске ефикасности школе.	
Подршка образовно-васпитном раду	Реализација пројеката, професионална оријентација, инклузивно образовање, превентивни програми, радионице и предавања за ученике и родитеље.	Организовање трибина, радионица, јавних часова, предавања и заједничких пројеката са установама локалне заједнице.
Културне и јавне активности	Дан школе, Светосавска академија, приредбе, изложбе, спортска такмичења, обележавање значајних датума и промоција ученичких постигнућа.	Заједничка организација манифестација, учешће ученика у програмима локалне заједнице, сарадња са установама културе и спорта.
Очување традиције и развој локалне заједнице	Неговање културног и историјског наслеђа реализацијом етно-манифестације, сарадња са пољопривредним газдинствима, волонтерске и хуманитарне акције.	Организовање изложби, теренске наставе, радионица, акција уређења села и учешће у локалним манифестацијама.
Безбедност и здравље ученика	Безбедност у саобраћају, превенција насиља, заштита од елементарних непогода, реаговање у ванредним ситуацијама, здрави стилови живота.	Предавања, показне вежбе, радионице, симулације евакуације, едукативне кампање и сарадња са надлежним службама.
Заштита животне средине	Озелењавање школског простора, рециклажа, селекција отпада, уређење јавних површина, обележавање еколошких датума.	Еколошке акције, садња дрвећа и цвећа, радионице, сарадња са јавним комуналним предузећима и локалном самоуправом.
Промоција школе и сарадња са локалном заједницом	Представљање рада школе, ученичких достигнућа, јавни часови, Дани отворених врата, сарадња са медијима.	Организовање јавних догађаја, објављивање информација на сајту школе и друштвеним мрежама, сарадња са локалним медијима.
Сарадња са месном заједницом, општином и привредним субјектима	Заједничке акције, донације, спонзорства, подршка ученичким иницијативама, развој локалне заједнице.	Организовање заједничких активности, потписивање споразума о сарадњи, учешће у манифестацијама и хуманитарним акцијама.

17. Програм сарадње са породицом

Породица је први и најзначајнији васпитно-образовни чинилац у животу детета. Квалитетна сарадња школе и породице представља важан предуслов за успешан развој ученика, унапређивање образовно-васпитног рада и стварање подстицајног окружења за учење и развој.

Програм сарадње са породицом заснива се на партнерским односима, међусобном поверењу, поштовању, отвореној комуникацији и заједничкој одговорности за развој и добробит ученика.

Циљ програма: Развијање квалитетног партнерског односа школе и породице ради пружања подршке целовитом развоју ученика, успешнијем остваривању образовно-васпитних циљева и јачању улоге родитеља у животу школе.

Задаци програма

- ✓ развијање међусобног поверења и сарадње школе и породице;
- ✓ унапређивање комуникације између родитеља и школе;

- ✓ активно укључивање родитеља у живот и рад школе;
- ✓ пружање подршке родитељима у васпитању и образовању деце;
- ✓ јачање компетенција родитеља за подршку учењу и развоју детета;
- ✓ подстицање заједничког решавања васпитних и образовних изазова;
- ✓ развијање безбедног и подстицајног школског окружења.

Реализацију Програма сарадње са породицом остварују: директор школе, стручни сарадник, одељењске старешине, предметни наставници, учитељи, Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, Тим за инклузивно образовање, Тим за самовредновање квалитета рада школе, Тим за професионални развој, Тим за обезбеђивање квалитета и развој установе, Ученички парламент, Савет родитеља, Школски одбор, родитељи, односно други законски заступници ученика, Дом здравља, Центар за социјални рад, Полицијска управа, Црвени крст, јединица локалне самоуправе, месна заједница, установе културе, спорта и социјалне заштите, удружења грађана и друге организације које сарађују са школом.

Носиоци активности, у складу са својим надлежностима, планирају, организују, реализују, прате и вреднују активности предвиђене Програмом сарадње са породицом, са циљем унапређивања партнерских односа школе и породице.

Квалитет сарадње са породицом прати се континуирано кроз анализу присуства родитељским састанцима, индивидуалним разговорима, учешћа у школским активностима, извештаје одељењских старешина и стручних сарадника, рад Савета родитеља, анкетирање родитеља и самовредновање рада школе. На основу добијених резултата планирају се мере за унапређивање сарадње, са циљем јачања партнерских односа и обезбеђивања најбољег интереса сваког ученика.

Тема	Програмски садржај	Начин реализације
Информисање и комуникација са породицом	Упознавање родитеља са Законским и школским актима, организацијом рада школе, Школским програмом, Развојним планом, Годишњим планом рада, Правилима понашања и кућним редом; благовремено информисање о успеху, владању, напредовању ученика и свим значајним школским активностима.	Родитељски састанци, индивидуални разговори, Дневник, отворених врата, електронски дневник, интернет страница школе, службена електронска пошта, телефонска комуникација и писана обавештења.
Учешће родитеља у животу и раду школе	Укључивање родитеља у рад Савета родитеља, школских тимова и органа школе; учешће у организацији школских приредби, културних и спортских манифестација, екскурзија, излета, хуманитарних и еколошких акција, као и у реализацији школских пројеката.	Заједничко планирање и реализација активности, волонтерски рад, учешће у школским манифестацијама, пројектима, радионицама и акцијама које доприносе унапређивању рада школе.
Подршка учењу и развоју ученика	Праћење образовних постигнућа ученика, развијање радних навика, подстицање одговорности за учење, професионална оријентација, подршка ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и сарадња у планирању и	Индивидуални разговори са родитељима, саветодавни рад, консултације, радионице, сарадња са стручном службом школе, заједничко праћење развоја и напредовања ученика.

	праћењу индивидуализованих облика рада.	
Јачање родитељских компетенција	Развој компетенција родитеља за подршку учењу, васпитању и правилном развоју детета; позитивно родитељство; комуникација са децом; безбедност на интернету; превенција ризичних облика понашања; очување физичког и менталног здравља.	Организовање тематских родитељских састанака, предавања, трибина, радионица, саветодавних разговора и сарадња са стручњацима различитих профила.
Превентивни и васпитни рад	Превенција вршњачког насиља, дискриминације, занемаривања и злостављања, превенција болести зависности, безбедност ученика, развијање здравих стилова живота и поштовање права детета.	Реализација превентивних програма, радионица, предавања, кампања, тематских састанака са родитељима и сарадња са надлежним институцијама.
Сарадња у развоју школске заједнице	Уређење школског простора и дворишта, еколошке и хуманитарне акције, школске приредбе, спортске и културне активности, промоција школе и обележавање значајних датума.	Заједничке активности ученика, родитеља и запослених, волонтерске акције, реализација школских пројеката, изложбе, приредбе јавни часови и манифестације
Подршка инклузивном образовању	Сарадња са породицама ученика којима је потребна додатна образовна подршка, праћење напредовања ученика, планирање мера подршке, јачање инклузивне културе и добробити ученика.	Редовни састанци са родитељима, саветодавни рад сарадња са стручном службом и надлежним установама, праћење индивидуалних планова подршке и заједнички доношење мера за унапређивање развоја ученика
Праћење, вредновање и унапређивање сарадње	Анализа квалитета сарадње школе и породице, праћење учешћа родитеља у раду школе, испитивање задовољства родитеља и планирање мера за унапређивање сарадње.	Анализа извештаја, анкетирање родитеља, самовредновање рада школе, разматрање резултата на седницама стручних органа и Савета родитеља, планирање активности за наредни период

18. Програм екскурзија и наставе у природи

Екскурзије и настав у природи се реализују у складу са Правилником о организацији и остваривању наставе у природи и екскурзије у основној школи („Службени гласник РС“, бр. 30/2019), Годишњим планом рада школе и другим важећим прописима којима се уређује организација и остваривање екскурзија.

Општи циљ екскурзије, као облика образовно – васпитног рада је упознавање ученика с појавама и односима у природној и друштвеној средини, упознавање с културним, историјским и духовним наслеђем и привредним достигнућима наше земље.

***Програм једнодневне екскурзије млађих разреда**

Релација	Образовно-васпитни циљеви
Београд и околина	Упознавање главног града Републике Србије, културно-историјских споменика, музеја, значајних установа, природних и туристичких знаменитости, развијање културе понашања и националног идентитета.
Јужна Србија (Ниш – Сокобања)	Упознавање културно-историјског наслеђа јужне Србије, природних лепота, бањског туризма, значајних историјских локалитета, развијање еколошке свести и здравих стилова живота.
Централна Србија (Свилајнац – Јагодина)	Упознавање природних наука, културног наслеђа и туристичких потенцијала централне Србије, развијање интересовања за науку, природу и заштиту животне средине.
Аранђеловац – Топола – Крагујевац	Упознавање историјског, културног и природног наслеђа Шумадије, значајних личности и догађаја из српске историје, развијање патриотизма, културе сећања и поштовања националне баштине.

Реализација се заснива на непосредном упознавању природних, културно-историјских, научних и привредних вредности, искуственом учењу, посматрању, истраживању и повезивању наставних садржаја са практичним искуством ученика, уз развијање одговорности, сарадње, културе понашања и поштовања природног и културног наслеђа.

*Програм дводневне екскурзије старијих разреда

Релација	Образовно-васпитни циљеви
Милутовац – Овчарско-кабларска клисура – Мокра Гора – Дрвенград – Златибор – Милутовац	Упознавање природних и заштићених подручја западне Србије, географских особености, културно-историјског наслеђа, традиционалне архитектуре, развијање еколошке свести, културе путовања, здравих стилова живота и поштовања природних и културних вредности.
Милутовац – Сремски Карловци – Манастир Крушедол – Нови Сад – Милутовац	Упознавање културно-историјског и духовног наслеђа Војводине, значаја српске просвете, културе и духовности, развијање националног идентитета, толеранције, културе понашања и поштовања културне баштине.
Милутовац – Сребрно језеро – Лепенски Вир – Голубац – Манастир Тумане – Милутовац	Упознавање археолошког, историјског, духовног и природног наслеђа источне Србије, значаја очувања културних добара и природних ресурса, развијање истраживачког духа, еколошке свести и одговорног односа према културном наслеђу.
Милутовац – Ваљево – Тршић – Бранковина – Бајина Башта – Перућац – Манастир Рача – Милутовац	Упознавање живота и дела значајних личности српске историје и књижевности, културно-историјских споменика, природних лепота западне Србије, неговање националног идентитета, језика, традиције, културе сећања и очувања природне и културне баштине.

Програмски садржаји остварују се кроз непосредно упознавање природних, културно-историјских, научних, духовних и привредних вредности Републике Србије, уз примену искуственог учења, посматрања, разговора, истраживачких активности и корелације наставних садржаја различитих предмета. Реализацијом екскурзија подстиче се развој националног идентитета, еколошке свести, културе понашања, међусобног уважавања, сарадње, самосталности и одговорног односа према природном и културном наслеђу.

*Рекреативна настава ученика млађих разреда

Релација	Образовно-васпитни циљеви
Сокобања	Упознавање природних и туристичких вредности источне Србије, развијање еколошке свести, здравих стилова живота, физичке активности, културе понашања и сарадње кроз заједнички боравак у природи.

Релација	Образовно-васпитни циљеви
Златибор	Развијање навика здравог живота, упознавање природних одлика планинског подручја, заштите животне средине и значаја очувања природних ресурса, јачање самосталности, одговорности и тимског духа.
Бања Врујци	Подстицање здравих животних навика, упознавање природних и туристичких потенцијала Републике Србије, развијање еколошке културе, сарадње, међусобног уважавања и позитивног односа према природном окружењу.
Тара	Упознавање националног парка и природних богатстава Србије, развијање свести о очувању биодиверзитета и заштити природе, стицање знања о природним појавама, као и развијање физичке спремности, одговорности и социјалних вештина кроз боравак у природи.

Рекреативна настава реализује се као седмодневни облик наставе у природи за ученике млађих разреда.

Програм се остварује кроз наставне, спортско-рекреативне, истраживачке, еколошке, културно-забавне и слободне активности, прилагођене узрасту ученика. Садржаји наставе реализују се непосредним бораваком у природи, посматрањем, практичним радом, едукативним радионицама, шетњама, играма, спортским активностима, обиласцима природних и културних знаменитости и корелацијом наставних садржаја различитих предмета.

Током реализације рекреативне наставе обезбеђују се услови за безбедан боравак ученика, подстиче се развијање самосталности, одговорности, сарадње, здравих животних навика, еколошке свести и позитивног односа према природном и друштвеном окружењу, уз активно учешће свих ученика у складу са њиховим могућностима и потребама.

19. Програм рада школске библиотеке

Циљ рада школске библиотеке је развијање читалачких навика, информационе и медијске писмености, подстицање љубави према књизи и читању, унапређивање културе говора и писменог изражавања, као и пружање подршке остваривању наставних и ваннаставних активности кроз доступност библиотечко-информационе грађе и сарадњу са ученицима, наставницима, родитељима и локалном заједницом.

Програм школске библиотеке реализује се кроз библиотечко-информациону делатност, непосредан рад са ученицима, наставницима и родитељима, организовање радионица, књижевних сусрета, изложби, промоција књига, тематских часова, обележавања значајних датума, сарадњу са јавним библиотекама и другим установама културе, као и кроз подршку реализацији наставе, пројектне наставе, слободних наставних активности и развоју читалачке културе.

Тема	Програмски садржаји	Начин реализације
Планирање и програмирање образовно-васпитног рада	-планирање набавке литературе и периодичних публикација за ученике, наставнике и стручне сараднике. -израђивање годишњег, месечних и оперативних планова. -планирање и програмирање рада са ученицима у школској библиотеци. -планирање развоја школске библиотеке и набавка библиотечке грађе потребне за	- израда годишњег плана рада библиотеке у складу са школским програмом, развојним планом и годишњим планом рада школе. - анализа потреба ученика, наставника и стручних сарадника за

	реализацију наставе и образовно – васпитног рада. -планирање активности у оквиру програма развоја читалачке писмености -планирање активности у области безбедног и одговорног коришћења дигиталних технологија.	библиотечко-информациони м ресурсима. - планирање набавке књижне и некњижне грађе и дигиталних извора. - планирање активности за развој читалачке културе, медијске и информационе писмености.
Праћење и вредновање образовно - васпитног рада	-учешће у изради годишњег плана рада и самовредновања рада установе. -вођење аутоматизованог библиотечног пословања, са увидом у наставне планове и програме рада школе. -одабирање и припремање литературе и друге грађе за разне образовно-васпитне активности (теоријска и практична настава, допунски и додатни рад, ваннаставне активности ученика и др.). -коришћење сазнања и достигнућа савремене науке, научно проверене методе и резултата сопственог истраживачког рада. -побољшање информационе, медијске и информатичке писмености корисника развијањем критичког односа према различитим информацијама и изворима сазнања и осећаја за естетске вредности. -праћење ефеката библиотечно-информационог образовања ученика. -анализа посећености библиотеке и коришћења дигиталних ресурса.	- вођење аутоматизованог библиотечног пословања. - праћење коришћења библиотечких ресурса и анализа читалачких интересовања ученика. - учешће у процесима самовредновања и спољашњег вредновања рада школе. - израда извештаја, анализа и предлога мера за унапређивање рада библиотеке. - праћење развоја информационе, медијске и дигиталне писмености ученика.
Рад са наставницима	-сарадња са наставницима на промоцији читања ради задовољства кроз све облике образовно - васпитног рада. -сарадња са наставницима у припремању ученика за самостално коришћење разних извора информација. -организовање наставних часова из појединих предмета у школској библиотеци. -сарадња са наставницима око утврђивања годишњег плана обраде лектире, и коришћења наставничко - сарадничког дела школске библиотеке. -коришћење ресурса библиотеке у процесу наставе. -систематско информисање корисника школске библиотеке о новоиздатим књигама, стручним часописима и другој грађи, о тематским изложбама у вези с појединим издањима, ауторима, акцијама и јубилејима, и усмено или писмено приказивање појединих књига и часописа.	- сарадња у планирању и реализацији наставе и пројектних активности. - припрема тематских изложби, препорука литературе и образовних материјала. - организација угледних и интегрисаних часова у библиотеци. - подршка наставницима у развоју читалачке, медијске и информационе писмености ученика. - сарадња у реализацији међупредметних компетенција.

	-сарадња у припреми наставних материјала за ученике којима је потребна додатна образовна подршка. -сарадња са наставницима у коришћењу дигиталних образовних ресурса и електронских библиотека. -подршка наставницима у развоју критичког приступа информацијама и медијским садржајима. -сарадња у реализацији активности обogaћеног једносменског рада .	
Рад са ученицима	-припрема (обучава) ученика за самостално коришћење различитих извора сазнања и свих врста информација у настави и ван ње. -систематски обучава ученике за употребу информационог библиотечког апарата, у складу са њиховим способностима и интересовањем. -пружа помоћ ученицима код учење ван школе и усвајању метода самосталног рада на тексту и другим материјалима. -пружа помоћ ученицима у припреми и обради задате теме. -упознаје ученике са методама и техникама научног истраживања и библиографског цитирања. -ради на развијању позитивног односа према читању и важности разумевања текста и упућивању на истраживачке методе рада (употреба лексикона, енциклопедија, речника и др.) и омогућавању претраживања и употреби свих извора и оспособљавању за самостално коришћење. -стимулише навикавање ученика да пажљиво користе и чувају библиотечку грађу, да развијају навику долажења у школску и јавну библиотеку и да узимају учешћа у њеним културно - просветним активностима у складу са њиховим интересовањима и потребама (упознавање са радом школских секција; читање, беседништво, стваралаштво, такмичења, квизови о прочитаним књигама, развијање комуникације код ученика и сл.). -подстиче побољшање информационе, медијске и информатичке писмености ученика, развијањем истраживачког духа и критичког односа према различитим информацијама и изворима сазнања и осећаја за естетске вредности. -ради са ученицима у читаоници, у радионицама за ученике, и на реализацији школских пројеката.	- обука ученика за коришћење библиотечко-информационих извора. - радионице о безбедном и критичком коришћењу информација на интернету. - развијање читалачких навика кроз читаонице, књижевне сусрете, квизове и конкурсе. - подршка ученицима у истраживачком раду, пројектној настави и изради ученичких радова. -упознавање ученика са правилима академске честитости и основама цитирања извора. - подстицање инклузивног приступа и укључивање свих ученика у активности библиотеке.

	- развија код ученика вештину претраживања дигиталних библиотека и образовних платформи. - подстиче ученике на учешће у националним и међународним пројектима читања. - развија код ученика свест о ауторским правима и одговорном коришћењу информација. - развија функционалну писменост ученика кроз рад на разумевању различитих врста текстова. - подстиче ученика на коришћење поузданих извора информација и препознавање дезинформација. - развија код ученика културу читања у дигиталном окружењу.	
Рад са родитељима, односно старатељима	- учешће на родитељским састанцима ради давања информација о читалачким интересовањима и потребама ученика, ради развијања читалачких и других навика ученика и формирању личних и породичних библиотека, - остваривање сарадње са родитељима у вези са развијањем читалачких навика ученика. - промовисање дигиталне и медијске писмености у породичном окружењу.	- сарадња на развијању читалачких навика ученика. - саветодавни рад у вези са избором литературе примерене узрасту. - укључивање родитеља у акције прикупљања књига и културне догађаје школе. - промоција породичног читања и учења.
Рад са директором и стручним сарадницима	- сарадња са стручним већима наставника, педагогом, психологом и директором школе у вези с набавком и коришћењем књижне и некњижне грађе, те целокупном организацијом рада школске библиотеке. - информисање стручних већа, стручних сарадника и директора о набавци нове стручне литературе за предмете, дидактичко-методичке и педагошко-психолошке литературе. - информисање о развоју медијске и информатичке писмености, и упућивање на критички и креативни однос ученика приликом коришћења извора. - припрема заинтересованих за реализацију мултидисциплинарних пројеката, изложби, креативних радионица; за организовање књижевних сусрета и других културних догађаја, као и еколошких пројеката и садржаја у којима се апострофира борба против свих облика зависности. - сарадња око обезбеђивања књижне и некњижне грађе за школску библиотеку коју користе ученици, наставници и стручни сарадници. - припремање и организовање културних активности школе (књижевне трибине, сусрети, разговори, акције прикупљања књига и завичајне књижне и друге грађе, изложбе, конкурси, обележавања значајних јубилеја	- сарадња у планирању и реализацији школских пројеката и програма. - учешће у активностима које доприносе развоју школе и унапређивању квалитета рада. - организација културних, образовних и васпитних активности. - сарадња у подршци ученицима којима је потребна додатна образовна подршка.

	везаних за школу и просвету: „месец књиге”, „светски дан књиге”, „дечија недеља”, „дан писмености”, „дан матерњег језика”, јубилеј школских библиотека и школских библиотекара и др.).	
Рад у стручним органима и тимовима	-рад у школским тимовима на изради годишњег и развојног плана школе и школског програма, на реализацији наставе засноване на истраживању – пројектне наставе. -рад у стручним тимовима у складу са решењем директора. -рад у стручним тимовима у циљу промовисања школе и прикупљања средстава за обнову књижног фонда.	- учешће у раду стручних већа, актива и тимова школе. - подршка реализацији пројектне наставе и међупредметног повезивања садржаја. - учешће у изради школских докумената и акционих планова. - сарадња у промоцији школе и развоју школских ресурса. -учешће у активностима везаним за самовредновање установе и развојно планирање школе.
Сарадња са надлежним установама, организацијама, удружењима и јединицом локалне самоуправе	-сарадња са другим школама, школском и народном библиотеком на територији локалне самоуправе, управног округа и републике србије по питању размене и међубиблиотечке позајмице. -сарадња са локалном самоуправом по питању промоције рада библиотеке и школе. -сарадња са просветним, научним, културним и другим установама (новинско-издавачким предузећима, радио-телевизијском центрима, филмским и позоришним кућама, домовима културе и културно просветним заједницама и организацијама које се баве радом и слободним временом омладине и другим образовним установама). -учешће у раду друштва школских библиотекара србије и других стручних друштава у локалној самоуправи и републици србији. -сарадња са установама културе у циљу реализације програма професионалне оријентације и каријерног вођења ученика. -сарадња са организацијама које реализују програме медијске и информационе писмености.	- сарадња са народним библиотекама, школама, музејима, архивима и установама културе. - учешће у локалним, националним и међународним пројектима из области читања, медијске и информационе писмености, културе и образовања. - сарадња са друштвом школских библиотекара србије и другим стручним удружењима. -организовање посета, изложби, трибина и књижевних сусрета.
Вођење документације, припрема за рад и стручно усавршавање	-припремање тематских библиографија и израда анотација, пописа и скупљања података у вези с наставним предметима и стручно-методичким образовањем и	-вођење прописане библиотечке документације у електронском и писаном облику.

	усавршавањем наставника и сарадника, вођење збирки и посебних фондова. -праћење и евиденција коришћења литературе у школској библиотеци. -вођење документације о раду школске библиотеке и школског библиотекара – анализа и вредновање рада школске библиотеке у току школске године. -стручно усавршавање – учешће на семинарима, саветовањима и другим скуповима на којима узимају учешће и школски библиотекари. -вођење евиденције о активностима усмереним на развој читалачке писмености. -вођење евиденције о реализованим програмима и пројектима библиотеке.	- израда библиографија, препорука за читање и тематских прегледа литературе. - праћење стручне литературе и законских прописа. -учешће у програмима стручног усавршавања, семинарима, вебинарима и стручним скуповима. - дисеминација стечених знања и примера добре праксе унутар школе.
--	--	---

20. Начин остваривања других области развојног плана школе који утичу на васпитно-образовни рад школе

Тема	Програмски садржаји	Начин реализације
Настава усмерена на исходе учења	Планирање наставе засноване на исходима, развијање функционалних знања, формативно праћење и вредновање постигнућа ученика.	Кроз годишње, оперативно и дневно планирање наставе, примену активних метода рада, формативног оцењивања, анализу постигнућа ученика и самовредновање наставника.
Подршка сваком ученику	Индивидуализација наставе, допунска и додатна настава, ИОП, подршка ученицима са тешкоћама у учењу и ученицима са изузетним способностима.	Применом различитих облика подршке, индивидуализованог приступа, сарадњом наставника, стручних сарадника, родитеља и Тима за инклузивно образовање.
Дигитална школа	Развој дигиталних компетенција ученика и наставника, примена ИКТ-а, дигиталних образовних садржаја и унапређивање дигиталне зрелости школе.	Употребом дигиталних уређаја, образовних платформи и дигиталних алата у настави, реализацијом активности у складу са СЕЛФИ инструментом и континуираним стручним усавршавањем наставника.
Пројектно, тимско и искуствено учење	Интеграција наставних садржаја, пројектна и амбијентална настава, развијање критичког мишљења, сарадње и креативности.	Реализацијом интердисциплинарних и пројектних активности, тематских дана, тимске наставе, амбијенталног учења и наставе ван учионице.
Међународна сарадња и Еразмус+	Развијање интеркултуралних, језичких, дигиталних и грађанских компетенција ученика кроз националне и међународне пројекте.	Учешћем у Еразмус+ и другим пројектима, сарадњом са партнерским школама, пројектним активностима, мобилностима и дисеминацијом резултата.
Безбедно и подстицајно школско окружење	Развијање културе безбедности, превенција насиља, дискриминације и ризичних облика понашања, промовисање права и обавеза ученика.	Реализацијом превентивних програма, радионица, предавања, одељенских заједница, сарадњом са родитељима и надлежним институцијама и радом Тима за заштиту ученика.
Сарадња са родитељима као партнерима у учењу	Активно укључивање родитеља у образовно-васпитни процес, праћење напредовања ученика и заједничко планирање мера подршке.	Организовањем родитељских састанака, индивидуалних разговора, радионица, присуства родитеља наставним

Тема	Програмски садржаји	Начин реализације
		активностима и заједничким учешћем у школским пројектима.
Лични, социјални и професионални развој ученика	Развијање комуникацијских, социјалних, предузетничких, еколошких и грађанских компетенција, професионална оријентација и активно учешће ученика у животу школе.	Кроз наставне и ваннаставне активности, секције, ученички парламент, обогаћени једносменски рад, Еко-школу, волонтерске и хуманитарне активности и сарадњу са локалном заједницом.

21. Индивидуализовани образовни програм

Циљ: Обезбеђивање квалитетног, доступног и праведног образовања за сваког ученика кроз прилагођавање наставе његовим образовним потребама, могућностима, способностима и интересовањима, ради постизања максималног развоја потенцијала и успешног укључивања у школски живот.

Задаци:

- Препознавање образовних потреба ученика којима је потребна додатна подршка у учењу и развоју.
- Планирање и спровођење индивидуализованих мера подршке у наставном процесу.
- Израда, реализација и праћење индивидуализованих образовних планова у складу са законским прописима.
- Прилагођавање наставних метода, облика рада, наставних средстава и начина провере знања потребама ученика.
- Развијање самопоуздања, самосталности и мотивације за учење код ученика.
- Подстицање пуне укључености ученика у наставне и ваннаставне активности.
- Јачање сарадње између наставника, стручних сарадника, родитеља и других релевантних институција.
- Праћење напредовања ученика и редовно вредновање ефеката пружене подршке.
- Унапређивање компетенција запослених за рад у инклузивном образовању.
- Обезбеђивање подстицајног и безбедног окружења које уважава различитости и подстиче равноправност.

Индивидуални образовни планови свих ученика који се образују по индивидуалном образовном плану чине прилог школског програма и налазе се у документацији школе.

Тема	Програмски садржаји	Начин реализације
Препознавање образовних потреба ученика и планирање, реализација и вредновање индивидуализоване подршке у образовно-васпитном раду	-Препознавање и процена образовних потреба, способности, интересовања и потенцијала ученика. - Прикупљање података о ученику и анализа образовно-васпитне ситуације. -Планирање мера индивидуализоване подршке у наставном и ваннаставном раду. -Прилагођавање наставних садржаја, метода, облика рада и наставних средстава потребама ученика. -Прилагођавање начина праћења, проверавања и оцењивања постигнућа ученика. -Израда, реализација и ревизија индивидуализованих образовних планова (ИОП).	-иницијална процена знања, способности и образовних потреба ученика -посматрање ученика током наставе и ваннаставних активности -разговори са ученицима и родитељима -анализа ученичких радова, тестова и постигнућа -израда педагошког профила ученика -израда и примена плана индивидуализоване подршке. -прилагођавање наставних садржаја, метода, облика рада и наставних средстава -сарадња наставника, стручних сарадника и родитеља у планирању и праћењу подршке

	-Примена асистивних технологија и других средстава подршке у учењу. - Праћење образовног напредовања ученика и евидентирање постигнућа. -Анализа ефеката примењених мера подршке и њихово унапређивање. - Сарадња наставника, стручних сарадника, родитеља и спољних сарадника у планирању и реализацији подршке.	-праћење напредовања ученика кроз формативно оцењивање -анализа ефеката примењених мера и ревизија плана подршке -самовредновање ученика и вредновање реализованих активности
Развој личних, социјалних и функционалних компетенција ученика	-Развој позитивне слике о себи, самопоуздања и самосталности ученика. -Развој емоционалних, комуникацијских и социјалних вештина. -Подстицање одговорног понашања, сарадње и активног учешћа у школском животу. -Развој животних и функционалних вештина за свакодневно функционисање. -Унапређивање способности решавања проблема, доношења одлука и преузимања иницијативе. - Развијање толеранције, емпатије и поштовања различитости.	-индивидуални разговори и саветодавни рад са учеником. -вежбе самосталности у свакодневним животним ситуацијама. -развијање комуникацијских вештина кроз структурисане активности. -вежбе социјалних вештина и правила понашања. -рад у пару и малим групама. -вршњачка подршка -практичне активности за развој функционалних вештина. -похваљивање и развијање мотивације. -сарадња са родитељима и стручним сарадницима у праћењу напретка -континуирано праћење, формативно вредновање и прилагођавање активности у складу са напредовањем ученика
Унапређивање индивидуализоване образовне подршке ученицима	-Јачање сарадње школе, породице и релевантних институција у пружању подршке ученицима. -Унапређивање компетенција запослених и развијање инклузивне културе и праксе у школи.	-иницијални разговори са родитељима ради процене потреба ученика. -редовни индивидуални састанци са родитељима -организовање тематских родитељских састанака и радионица. -састанци Тима за инклузивно образовање ради планирања и праћења подршке. -сарадња са Центром за социјални рад, Домом здравља, Интерресорном комисијом и другим релевантним установама. -размена информација са родитељима и стручним службама о напретку ученика. -вођење евиденције о реализованим облицима подршке и предузетим мерама.

		-учешће наставника на семинарима и вебинарима из области инклузивног образовања -организовање интерних радионица и стручних актива о индивидуализацији наставе -заједничко планирање наставе и прилагођавање наставних материјала. -менторска подршка наставницима у примени индивидуализованог приступа. -посматрање наставе и давање повратне информације наставницима -праћење ефеката примењених мера и анализа резултата
--	--	--

22. Програм безбедности и здравља на раду

Безбедност и здравље на раду представљају један од основних предуслова за квалитетно остваривање образовно-васпитног рада. Школа је дужна да обезбеди безбедно и здраво окружење за ученике, запослене и сва лица која бораве у школи, као и да развија свест о значају превенције повреда, очувања здравља и одговорног понашања.

Програм обухвата заједничке активности школе, родитеља, јединице локалне самоуправе, здравствених установа, Министарства унутрашњих послова, Црвеног крста, Ватрогасно-спасилачке јединице и других институција које доприносе унапређивању безбедности и здравља ученика и запослених.

Програм се реализује у складу са:

- ✓ Законом о основама система образовања и васпитања;
- ✓ Законом о безбедности и здрављу на раду;
- ✓ Законом о раду;
- ✓ Законом о заштити од пожара
- ✓ Законом о безбедности саобраћаја на путевима;
- ✓ Правилником о безбедности и здрављу на раду школе;
- ✓ Актом о процени ризика;
- ✓ Правилником о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање;
- ✓ другим прописима који регулишу безбедност и здравље на раду.

Циљ програма безбедности и здравља на раду је обезбеђивање безбедног, здравог и подстицајног окружења за рад и учење, развијање културе безбедности код ученика и запослених, превенција повреда и професионалних ризика, као и развијање одговорности свих учесника образовно-васпитног процеса за очување сопственог и туђег здравља и безбедности.

Задаци програма:

- ✓ обезбеђивање безбедних услова за рад и боравак ученика и запослених;
- ✓ развијање свести о значају безбедности и здравља;
- ✓ спречавање повреда, професионалних ризика и опасности;

- ✓ упознавање ученика и запослених са мерама безбедности;
- ✓ развијање здравих стилова живота;
- ✓ јачање сарадње школе, породице и локалне заједнице;
- ✓ оспособљавање ученика и запослених за поступање у ванредним ситуацијама;
- ✓ унапређивање превентивног деловања школе.

Тема	Програмски садржаји	Начин реализације
Упознавање са системом безбедности	Правила понашања, кућни ред, безбедно кретање, права и обавезе	Одељењски часови, разговори, радионице, презентације
Безбедност у учионицама, кабинетима и фискултурној сали	Безбедно коришћење наставних средстава, машина, алата и спортске опреме	Практична упутства наставника, демонстрације, непосредан надзор
Противпожарна заштита	План евакуације, поступање у случају пожара, употреба противпожарне опреме	Вежбе евакуације, сарадња са Ватрогасно-спасилачком јединицом
Прва помоћ	Основни поступци пружања прве помоћи	Практичне вежбе, сарадња са Домом здравља и Црвеним крстом
Безбедност у саобраћају	Правила безбедног кретања, безбедан превоз ученика	Предавања, радионице, сарадња са саобраћајном полицијом
Здрави стилови живота	Исхрана, физичка активност, хигијена, ментално здравље	Предавања, пројекти, тематске недеље
Превенција насиља	Ненасилна комуникација, толеранција, дигитално насиље	Радионице, Тим за заштиту ученика, Ученички парламент
Безбедност на интернету	Заштита личних података, дигитална писменост	Часови информатике, радионице, предавања МУП-а
Еколошка безбедност	Заштита животне средине, рециклажа, безбедно окружење	Еколошке акције, пројекти
Безбедност током екскурзија и наставе у природи	Правила понашања, безбедност на путовању, у смештају и током активности	Припремни часови, инструктаже, сталан надзор наставника
Безбедност запослених	Примена мера безбедности и здравља на раду	Стручне обуке, периодичне провере, инструктаже

Документација која прати реализацију програма

Реализација Програма безбедности и здравља на раду прати се кроз документацију коју школа води у складу са законским прописима:

- ✓ Правилник о безбедности и здрављу на раду;
- ✓ Програм обуке за безбедан и здрав рад;
- ✓ Одлуку о именовању саветника за безбедност и здравље на раду;
- ✓ Одлуку о покретању поступка процене ризика;
- ✓ План поступка процене ризика;
- ✓ Полису осигурања запослених;
- ✓ Акт о процени ризика;

- ✓ Евиденције из области безбедности и здравља на раду;
- ✓ Тестове и записнике о провери оспособљености за безбедан и здрав рад;
- ✓ Уверења и потврде о оспособљености за пружање прве помоћи;
- ✓ Извештаје о прегледу и испитивању електричних и громобранских инсталација;
- ✓ записнике о инспекцијским надзорима;
- ✓ осталу документацију прописану законом и интерним актима школе.

23. Праћење и вредновање остваривања Школског програма

Праћење и вредновање остваривања Школског програма представља континуиран процес који се реализује током целог периода важења Школског програма, са циљем праћења квалитета образовно-васпитног рада и унапређивања његове ефикасности.

Праћење остваривања Школског програма врши **Стручни актив за развој Школског програма**, у сарадњи са директором школе, Наставничким већем, стручним већима за области предмета, стручним сарадницима и другим органима и тимовима школе, у складу са њиховим надлежностима.

У процесу праћења и вредновања посебно се прати:

- ✓ оствареност циљева и исхода образовања и васпитања;
- ✓ реализација наставних и ваннаставних активности предвиђених Школским програмом;
- ✓ усклађеност планираних и реализованих садржаја, активности и временске динамике;
- ✓ постигнућа, напредовање и развој ученика;
- ✓ примена одговарајућих метода, облика и техника рада;
- ✓ прилагођавање образовно-васпитног рада потребама, могућностима и интересовањима ученика;
- ✓ реализација програма и активности подршке ученицима;
- ✓ сарадња са родитељима, локалном заједницом и другим институцијама;
- ✓ услови и ресурси за реализацију Школског програма.

Праћење и вредновање врши се на основу података из школске документације, планова и извештаја о раду, анализе постигнућа и напредовања ученика, резултата различитих облика провере знања, извештаја стручних већа, тимова и стручних сарадника, као и других показатеља квалитета рада школе.

Резултати праћења и вредновања разматрају се на седницама надлежних стручних органа и тимова школе и користе се за утврђивање степена остварености планираних циљева, сагледавање области које је потребно унапредити и планирање мера за унапређивање образовно-васпитног рада.

На крају сваке школске године врши се анализа остваривања Школског програма и сачињавају се извештаји о реализацији планираних активности. Резултати анализе представљају основу за планирање активности у Годишњем плану рада школе, као и за евентуалне измене и допуне Школског програма.

По истеку периода за који је Школски програм донет, врши се свеобухватна анализа његовог остваривања и ефеката, а добијени резултати користе се као основа за израду наредног Школског програма.

Школски програм Основне школе „Раде Додић” Милутовац за период од 2026/2027. до 2029/2030. школске године донет је на седници Школског одбора одржаној дана _____ године, на основу предлога Наставничког већа и у складу са важећим прописима.

Школски програм примењује се од 1. септембра 2027. године.
У Милутовцу, _____ године

Председник Школског одбора:
